Żydowska gazeta illustrowana. — Jüdische Illustrierte Zeitung.

Wychodzi każdego piątku. **Prenumerata wynosi:** Rocznie K. 10 — Rbs. 5 — M. 12.-Frs 15. Półrocznie 5 K. — Rbs. 2.50 — M. 6 — Frs 7.50. kwartalnie K. 2.75 — Rbs. 1.50 — M. 3.25 — Frs. 4. Pojedyn. egzemplarz 20 hal. — 10 kop. — 25 Pf. — 30 Centm. **Redakcya i Administracya** Kraków, Grodzka 62 — telefon 412 — Konto Pocztowej Kasy Oszczędności 57.341. **Ogłoszenia przyjmuje:** Biuro reklamowe i anonsów »Prinzipia« w Krakowie św. Marka 21.

Erscheint jeden Freitag. **Abonamentspreis:** jährlich K. 10. — Rbl. 5. — M. 12. — Frs 15.—halbjährlich K. 5. — Rbl 2·50. — M. 6 — Frs 7·50. —vierteljährlich K 2·75. — Rbl 1·50. — M. 3·25. — Frs 4. — Einzelne Nummer: 20 Heller — 10 Kop. — 25 Pf. — 30 Centm. **Redaktion und Administration:** Krakau, Grodzka 62. — Telephon 412. — Oester. Postsparkassen-Konto 57.341. **Inseraten-Annahme:** Reklame-Bureau »Prinzipia« Krakau, Markagasse 21.

ערשיינט יעדען פרייטאג. **אבאנאמענטס-פרייז:** יעהרליך 10 קראנען = 5 רובל. האלביעהריג 5 קראנען = 2.50 רובל. פירטעל יעהרליך 2.75 קראנען, = 1.50 רובל. — איינצעלנע נומער 20 העללער = 10 קאפ. — אין אנדערע לענדער: יעהרליך 15 פראנק. האלביעהריג 7.50. פירטעליעהריג 4 פראנק. **רעדאקציאן אונד אדמיניסטראציאן:** קראקא גראָדזקאַ 62. — טעלעפאן נו׳ 412 — עסטערר. פאסטשפארק.-קאנטא נו׳ 57,341. **אינזעראטען-אננאהמע:** אנאנסען-ביוראָ „פרינציפיא" קראקא, מארקא-גאססע 21.

א יודיש מיידעל בעפרייט פון הארעם.

דאָס גערויבטע יודישע מיידעל ווערד צוריקגעפיהרט אַהיים צו איהר פאטער.

צו דער קומענדער נומער קומט צו די „הבדלה" נו׳ 3

דיעזינע אבאנענטען, וואס זייער אבאנעמענט ענדיגט זיך מיט דיעזע נומער, בעקומען ביינעלעגט א פּאָסט־שעק, מיט וועלכען זיי זאלען עס תיכף ערנייערן, כדי מיר זאלען נישט זיין געצוואונגען, אויפצוהערען מיטן צושיקען פון אונזער בלאַט.

•

די פּ. ט. אנגענטען ווערען אויפגעפאָדערט, תיכף צו בעגלייכען זייערע רעכנונגען, ווי״ל זאנסט וועלען מיר זיי נישט מעהר צושיקען די בלעטער.

•

אונזער הויפּטפּערטרעטער אין רוסלאַנד איז: י. מערעצקי, ווארשא, כמיעלנא נר׳ 49. פיליאַלע אין לאדז: פּשעיאַזד נר׳ 16.

אין רומעניען: יאזעף באַרטפעלד, פאשקאני.

אין בעלגיען: ס. קאַהאַן, אַנטווערפען.

אין אַמעריקאַ: ש. דרוקערמאַן, ניו־יארק, 50 קאַנאַל־סטריט.

א אייזענבאהן קאטאסט־ראפע אין דאלמאציען.

אין דאַלמאַציען האט זיך ענטגלייזט דער פּער־זאנענצוג, וועלכער איז געגאנגען אין דער שטרעקע נראַ־פאוא־זעלעניצא דיזע ענטגליזונג איז אין דאַל־מאציען די ערשטע באהן־קאטאסטראפע און האט אין גאנצען לאַנד ארויסגערופען א זעהר גרויסע איבער־ראשונג.

די ווירקונג פון דער קאטאסטראפע איז דעריבער אזא שטארקע, ווייל דיזע שטרעקע פערבינדעט דאלמא־ציען מיט באסניען־הערצאגאווינא און אזוי ווי דער באהן־פערקעהר צווישען די ביידע לענדער איז נאך א שוואכער דערפאר האט די קאטאסטראפע א שטערענדע ווירקונג אויפ׳ן האנדעל און פערקעהר.

די סבה פון דער ענטגלייזונג איז דער שטארקער עטליכע־טאג־דויערנדער רעגען, וואס האט אין יענער געגענד געגאסען. די באהן־ליניע פיהרט גראד אין אזא געגענד, וואו ס׳געפונט זיך פון איין זייט א הויכער פעלזען־בארג און פון דער אנדער־ער זייט א הונדערט קילא־מעטער טיעפער תהום. פונ׳ם רעגען איז דער פעל־זען אויסגעטיליעט געווארען און די אבגעקרישעטע שטיי־נער זענען מאסענווייז אראבגעפאלען אויף די שינעס אין ווען דער צוג איז אנגעקומען האט ער זיך אויך פער־האלטען אין די גרויסע שטיינער און איז ענטגלייזט גע־ווארען.

דער צוג איז געפיהרט געווארען פון צוויי לאקא־מאטיווי׳ס און האט געהאט 17 וואגאנען, פון וועלכע זעקס זענען שטארק בעשעדיגט געווארען. א חוץ דעם גרויסען מאטריעלען שאדען זענען 4 פאסאזשירען און 3 באהנארבייטער לייכט פערלעצט געווארען און איין הייצער איז זעהר שווער פערלעצט געווארען, אזוי אז מען האט איהם געמוזט באלד אפּפיהרען אין שפּיטאל אריין.

דער ענטגלייזטער צוג, פון וועלכען מיר ברענגען אין דער היינטיגער נומער א בילד. איז גליקליכערווייזע נישט געפאלען אין דער זייט פון טיפען תהום, וועלכעס וואלט געוויס פערורזאכט א אונגעהייערע קאטאסטראפע, נור אין דער זייט פונ׳ם פעלזען. וועלכעס בעדייטעט פאר דער קאטאסט־אפע פשוט א גליק.

א געפעהרליכער שפּיעל.

אין די גרויסע, וועלטבעריהמטע צירקען, אין ג־ויסע מענאַזשעריען קומען נישט זעלטען פאר סצענען וועלכע מאַכען אונז פשוט שוידערן. נישט זעלטען הערען מיר פון קונסטשטיקע, וועלכע זענען שווער גלויבליך.

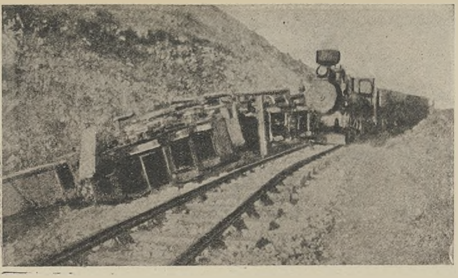

אייזענבאהן־קאטאסטראפע אין דאלמאציען.

מיר זעהען פאר זיך מענשען וועלכע ליאשטשען זיך געבען ווילדע, נעדייצטע חיות.

מיר זעהען ווי א ווילדער טיגער אדער א לעמ־פערט למשל שפּרינגען און טאנצען אויף בעפעהל און אויף וואונש פון א מענש און מיר קוקען זיך צו און שטוינען. מיר בעוואונדערן אָט די מענשען, וואָס האבען דעם מוטה, וואָס שטעלען זיך איין צו שפּיעלען מיט אזאלכע ווילדע חיות און אינו פאַלט אפילו איינמאל נישט איין צו פ־ענען זיך: איז עס נישט א געפעה־ליך שפּיעל?

אין וויפיעל מאָל הערען מיר פון שרעקליכע אומגליקע וואָס קומען פאָר דורך אזא שפּיעל. פון שוידערהאפטע הריגות דורך ווילדע צערייצטע חיות און נישט איינמאָל לעזען מיר פון ג־ויזאמען טויוט, וועלכען ס׳האט געהאט דער אדער יענער טיערבענדינער, די אדער יענע טיערצוימערין. און וואָס האבען מיר געטהון דאגע־גען? מיר געהען דורך אזאלכע ידיעות גלייך ס׳אינטער־רעסירט אונז גאר נישט. מיר לעזען דאס ביים פריה־שטיק יעדעס מאל און מיר זאגען זיך העכסטענס: אוי, א שאר אזא קינסטלערין...

וואָס האָבען מיר אבער געטהון צו דעם געפעה־ליכען שפּיעל? האָבען מיר עפּעס אנגעווענדעט דאגעגען? ווייסען מיר נישט, אז הונדערטער מענשען פון קליינע און גרעסערע מענאזשעריען, פון קליינע אדער גרעסערע צירקען, שטעלען זיך יעדען טאג איין זייער לעבען און זענען גליקליך אויב זיי קומען ארויס מיט דער הויט. הונדערטער מענשען דארפען בענשען גומל יעדען טאג, ווען זיי געפינען זיך נישט צווישען די צייהן פון א געפעה־ליכער חיה און מיט קלאפּענדיגען האַ־צען, איינ־געשטעלט דאס לעבען, ווערען הונדערטער מענשען אריינגעלאזט אין קליאטקעס צווישען חיות, זיי זאלען זיי רייצען און ווייזען מיט זיי זייערע קונסטשטיקלעך. און טויזענדער מענשען, יא מיליאנען מענשען קומען קוקען אויף דעם געפעהרליכען שפּיעל און געהען אוועק

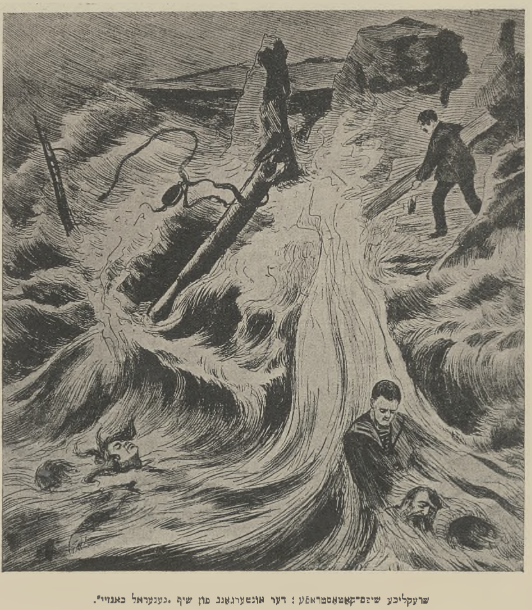

שרעקליכע שיפס־קאטאסטראפע: דער אונטערגאנג פון שיף „גענעראל כאנזי“.

די ריאלטא־בריק אין נעפאהר · די ריאלטא-בריק אין ווענעדיג.

צופריעדען, וואס זיי האבען זיך צוגעקוקט א שעהן שפעקטאקעל...

אין אלטען רוים איז געווען איינגעריכטעט אזוינענאנטע „גלאדיאטארען־קעמפפע". א יעדער סקלאוו, וואס איז פעראורטיילט געווארען צום טוידט פון זיין בעל הבית, איז געבראכט געווא־ען אין א ארענא (צירק) אין וועלכען ס׳זענען געווען פערזאמעלט טויזענדער מענ־שען מיט׳ן קאיזער אן דער שפיצע. וועלכע האבען זיך צוגעקוקט ווי דער סקלאוו האלט מלחמה מיט א ווילדען צערייצטען שטיער־אקס און וואס בעסער דער ווילדער אקס האט צוב־אכען די ביינער דעם אונשולדיגען מענשען, אלץ גרעסער איז געווען ביים עולם די שמחה. אלץ ווילדער איז געווען דעם עולם׳ס התפעלות...

אך ווי ווייט זענען מיר געריקט פון יענע מענשען אין אלטע צייטען? ווערען מיר נישט אלץ מעהר נתפעל, וואס מעהר די היינטיגע קינסטלער שטעלען זיך איין צו קעמפפען מיט די ווילדע חיות?

יענע וואך איז אין אלעקסאנדר ען (מצרים) געווען ווידער אזא אונגליקספאל, וועלכער דארף ביי יעדען דענקענדען מענש א־ויס־ופען פראטעסט געגען די ווילדע געפעהרליכע שפיעלען מיט חיות. אין א ראַ־טינ „װאריעטע" איז געמליך זיין א לענגערער צייט אויסגע־ט־עטען א שלאנגענבענדינערין, וועלכע פלעגט זיך ארומ־וויקלען מיט ווילדע טערטענדע שלענג און פלעגט אז וי מיט זיי טאנצען. ווען מען וויל ווייזען קונצען מיט שלענג מוז מען זיי אויסברעכען די פערניפטענדע צייהן און מ׳מוז זיי נארקאטיזירען. די בענדינערין פלעגט אבער ווייזען קונצען מיט א וואכענדער שלאנג, וועלכע פלעגט האבען איהרע געפעהרליכע פערניפטענדע צייהן.

זי האט נישט אומזיסט עפעס נישט אכטונג גע־געבען אויף דער שלאנג בשעת איהר טאנץ און האט בעקומען אזא געפעהרליכען ביס. או זי איז אין א שעה ארום געשטארבען. דער עולם איז נאטירליך „אוועקגע־גאנגען אויפגערעגט", אבער אין עטליכע טעג ארום, וועט מען קומען זעהן קונצען פון א נייער בענדינערין, וועלכע וועט פריהער אדער שפעטער אויך האבען דעם סוף פון איהר פא־גענגערין. נו און וואו איז די עפענטליכע מיינונג? אוי, ווי ווייניג זענען מיר אוועקגערוקט פון די אלטע אומות...

א געלטענער טוידט: דער וועבער קארל שיקארא בלייבט הענגען אויף׳ן פארקאן און שטארבט דא־ון.

די „שענע יודישע פרוי פון פאריז".

אין שלעזיען איז איצט געשטארבען איינער פון דאָרטיגע פ־יצים פירשט הענקעל פאן דאנערסמאַק וועלכער האט אויך געשפיעלט א זעהר ג־ויסע ראליע אין דער עסטרייכישער געשיכטע פון די לעצטע פאר יאה־ען.

צוליעב זיין טוידט דערמאהנען די צייטונגען א אינטערעסאנטע געשיכטע מיט׳ן דאָזיגען פירשטים פ־וי, מיט וועלכער די געזעלשאפט האט אמאל געהאט א סך צו טהון. עס ווייזט זיך ארויס, אז די פרוי פון דעם פירשט איז געווען א יודישע טאכטער פון פוילען, א גע־ויסע טערעזע לאכמאן, וועלכע האט נישט וועניג צרות אנגעטאכט דער אייראפעאישער אריסטאקראטיע מיט איהר שענקייט און אויך אונגעוועהנליכער קלוגהייט.

טע־עזע, וואס איז מיט איהרען א קרוב געקומען קיין פא־יז, האט מיט איהר שענקייט בעצויבערט די אריסטאקראטיע פון פאריז און ארום איהר סאלאן האָ־בען זיך געדרעהט די העכסטע א־יסטאקראטען פון יענער צייט. „די שענע יודין" — ווי זי האט געהייסען אין

א געפעהרליך שפיעל: די שלאנגענבענדינערין „שענע מירקא", וועלכע איז פון א שלאנג געביסען און געטערטעט געווארען.

פא־יז — האט ענדליך חתונה געהאט מיט׳ן מא־קיז פאיווא, וועלכער האט פאר איהר געאפפערט זיין גאנצען פערמעגען.

מארקיזע פאיווא האט מיט איהר שענקייט פער־דונקעלט אלע דאמען פון קייזערליכען הויף און די קאי־זערין אויגעניע, נאפאלעאן דעם דריטען׳ס פרוי, האט א מאל פון קנאה געזאגט: „דיעזע יודין נעהמט ביי מיר צו מיין כבוד".

צווישען איהרע מקורבים איז אויך געווען דער דאמאלסט בעריהמטער דאקטאר קאָ־עוו, וועלכער האט געהאט צו זאָגען איבער איהרע צדקה־פערטיילונג. ווי פערוואונדערט זענען געווען די פאריזער יודען, ווען זיי האבען פלוצלינג דערזעהען די מא־קיזע אין ימים־נוראים אין דער יודישער שוהל. זי האט אפילו אנגענומען דעם קאטאליציזם, אבער נעהן פלעגט זי דוקא אין דער יודישער שוהל.

פאר יודישע ימים־טובים פלעגט דער דאקטאר קא־עוו בעקומען פון דער מא־קיזע ג־ויסע סומען געלד. ער זאל זעהן בעזארגען די רוסישע ארימע יודען וואס גע־פינען זיך אין פא־יז, מיט אלץ, וואס ס׳איז נויטיג אויף יום־טוב.

שפעטער האט זי א צווייטען מאל חתונה געהאט מיט׳ן פירשט פאן דאנערסמא־ק, וועלכער האט פא־ א־הר אויסגעבויט אין שלעזיען דעם שלאס נוידעק, נאך

אויגוסט בעבעל'ס יובילעאום: בעבעל און זיין פרוי.

דעם מוטער פון איהר שלאס אין פאריז. די רייטשע אריסטאקראטקעס האבען פון אנהייב באיקאטירט די רוסישע יודין, זיי האבען אבער אויך געמוזט באלד זעהן די בעקאנטשאפט פון דער שענער און גייסטרייכער פרוי, וואס איז געשטאנען מיט צעהן קעפ העכער פאר זיי.

פונדעסטוועגען האט די שענע פירשטין נישט פערגעסען איהר פאלק און בשעת אין רוסלאנד זענען אויסגעבראכען די ערשטע פאגראמען האט זי באפעהלען דעם דאקטאר קא־עוו, ער זאל אוועקנעבען אלץ, וואס זי האט ביי איהם געלאזען, פאר די יודען. אויב דאס איז צו ווענינ — האט זי צוגעגעבען — זאל ער פערקויפען איהרע בריליאנטען, וועלכע זענען פאר איהר צו טייער.

"איך קען איצט פון פירשט קיין געלד נישט פערלאנגען — שרייבט זי — איהר ווייסט דאך, אז מיין מאן וויל נישט ליידען, מען זאל איהם דערמאהנען אז די פירשטין העניקיל פאן דאנערסמא־ק איז אמאל געוועזען א ארימע יודישע טאכטער".

לייידער אבער איז "די שענע יודין פון פאריז" כמעט די איינציגע יודישע טאכטער, וואס ווערענדיג דערהויבען, האט זי נישט פערגעסען איהר פאלק.

א שרעקליכע שיפס־קאטאסטראפע.

אויפ'ן מיטלענדישען ים איז פארינע וואך פאר־געקומען א שיפסקאטאסטראפע, וועלכע האט שוין לאנג נישט געהאט איהרים־גלייכען.

די שיף איז געגאנגען פון מארז"ל קיין אלניער און האט געפיהרט 133 מענשען און אסך סחורות, ווערטהפולע פאסטפאקעטען און 143 זעק מיט בריעף.

געראטעוועט האט זיך בלויז איין שיפסבעאמטער, וועלכער איז נאך צוויי טאג שווימען ענדליך געקומען צו'ן א ברעג.

דער געראטעוועטער בעאמטער איז אין מיטען־דער־נאכט ארויסגעווארפען געווארען פון זיין קאיוטע אויף דער שיפס־דעק, פון וואנען ער האט פלוצים דערזעהן דאס שרעקליכע אומגליק. מיט שנעלינקייט האט ער זיך גע־ווארפען אין וואסער, כדי דורך שווימ'ען צו ראטעווען זיין לעבען. ס'האט נישט געדויערט קיין צעהן מינוט און די גאנצע שיף איז צעשמעטער'ט געווארען. ער האט גע־זעהן ווי צעהנדלינער מענשען ראנגלען זיך מיט'ן טויט און האט זיי נאר נישט געקענט העלפען.

פון די 133 געטראנקענע מענשען איז קיין איינ־ציגער נישט ארויסגעצוינען געווארען פון וואסער. דען אין פאריז און אין אלניער. איז מען פון דער קאטאסטראפע געווארען געוואהר ערשט אויפ'ן דריטען טאג און די פראנצויזישע רעטונגס־געזעלשאפט האט שוין קיין איינ־ציגען קערפער נישט געקענט געפינען.

דער געראטעוועטער בעאמטער דערצעהלט וועגען דער שרעקליכער שיפסקאטאסטראפע פאלגענדעס:

דאנערשטאג 5 א זייגער אין דערפריה, האט מיך א שרעקליכער קלאפ אויסגעוועקט פון שלאף, איך בין ארויסגעלאפען אויפ'ן דעק, וואו עס האט געהערשט א אונגעוועהנליכע פאניק, און גרויסע חוואליעס האבען זיך געגאסען איבער מענשליכע קעפ.

אין דער גרעסטער פערצווייפלונג האב איך מיך אנגעבינדען אין א ברעט און בין אזוי א־אבגעשלייידערט געווארען אין ים אריין. או איך בין צו זיך געקומען, האב איך מיך געפינען ליגענדיג אויפ'ן זאמד פון דעם פעלז, מיט אלע כחות בין איך ארויפגעקראכען העכער, וואו איך האב ארום מיך געמאכט א וואנד פון ברעטער און שטיקער האלץ פון דער צעבראכענער שיף, כדי מיך צו שיצען פאר די חוואליעס. אזוי בין איך געלעגען, לויט ווי מ'האט מיר שפעטער דערצעהלט 40 שעה.

ענדליך האב איך מיך אנגעהאלטען אין א גרויסען באלקען און האב געפרובט אזוי ארום צושווימען צום

ארעלינא פאטטי.

ברעג, אין א שרעקליכען צושטאנד בין איך צוגעשווימען צו סארעסקורערא, וואו מ'האט מיר געגעבען די ערשטע הילף.

לויט ווי די צייטונגען שרייבען, וועט מען דעם אומגליקליכען מוזען ארובנעהמען די הענד מיט די פיס.

דאס בילד וואס מיר ברענגען אין אונזער היינ־טינער נומער, שטעלט פאר דעם אונטערגאנג פון דער שיף "גענעראל באנצי" און ווי די פערצווייפעלטע פאסא־זשירען קעמפפען מיט די חוואליעס פון ים.

א זעלטענער טויט.

אין מעהרען איז לעצטענס איינער געשטארבען מיט א זעלטענעם — אבער שרעקליכען — טויט.

א וועבער־ארבייטער "קארל סיקארא" אויס האקרי ביי ביסטריץ, איז א היים געגאנגען פון דער ארבייט און האט זיך געוואלט איינשפארען א גרעסער שטיק וועג, כדי פריהער א היים צו קומען און האט געוואלט אריבער קריכען איבער'ן טהיער־גארטען.

ווען ער איז אבער אריבער געקלעטערט איבער'ן הויכען גארטען פארקאן, אזוי האט ער זיך מיט די פיס פערהאלטען צווישען צוויי לייסטען. וואס זענען געווען אנגעבראכט ביים פארקען און איז געבליבען הענגען מיט'ן קאפ אראב.

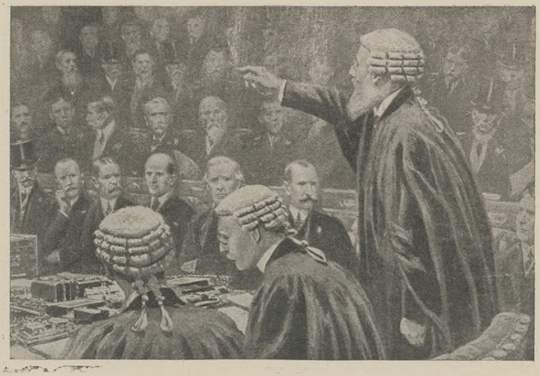

ערעפנונג פון ענגלישען פארלאמענט: די צערעמאניעס און דער ערשטער זיצונג

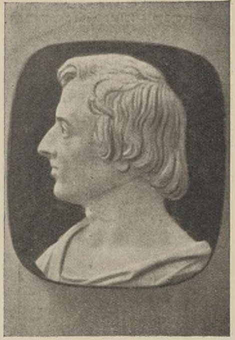

פריעדריך שאפין.

אלע זיינע אנשט־ענגנען פון דער קלעם זיך א־ויס־ציריייסען זענען געוועזען אומויסט־נע און נאך עטליכע שעה אזוי הענגנען מיט׳ן קאפ אראב האט ער בעקומען א בלוט פערמישונג אין קאפ און איז געבליעבען הענגען א טויטער, לוט ס׳שטעלט פאר דאס בילד, וואס מיר ברענגען אין דער היינטיגער נומער.

פריעדריך שאפין.

(צו זיין הונדערטסטען געבורטסטאג).

אם 22 פעבער איז געווארען הונדערט יאהר זייט דער בעריהמטער פוילישער מוזיקער פריעדריך שאפין איז געבוירען געווארען. ווען מ׳רעכענט אויס אלע גרעסטע מוזיקער פון אלע נאציאנען, אזוי מוז מען שאפ׳נען געבען אנ׳עהרענפלאץ צווישען זיי.

שאפין איז א זעלטענע ערשיינונג אין דער מוזיקער־וועלט. ער איז אן אינדיווידואליטעט, או איהם איז נישט מעגליך צו פערגלייכען מיט אנ׳אנדערען אפילו גרעסטען מוזיקער. שאפין איז פאר זיך א בזונדערע וועלט מיט נסים. זיין סטיל איז אזוי אבגעשלאסען, אזוי גאנץ, אז עס איז נישט מעגליך איהם נאכצומאכען. ער האט נישט קיין פארגענגער געהאט און האט אויך קיין נאכפאלגער. זיין גרויסקייט איז מיט איהם אליין ערשעפט. קיין "שילער" האט ער נישט צוריקגעלאזט. שאפין געהערט צו די אבסאלוטע פערזענליכקייטען. איהם דארף מען פערעכענען צו די אמת׳ע פאעטישע ערפינדער. אין דער גאנצער מוזיקער־וועלט געפינען מיר נישט נאך א צווייטען פאלענדעטען, אריגינעלען טיפ ווי שאפין.

אין דער מוזיקערוועלט, פערנעמט ער א פלאץ אויבען אן און ער היום איז נאך צו׳נ׳איהם קיינער נישט ארויפגעקומען. די פיינסטע שטימונג, די סיבסטילסטע בעוועגונגען פון דער מענשליכער נשמה. דער קלענסטער קנייטש אויף א רוהיגען מענשליכען פנים. האט ער מיט זיין קינסטלערהאנד אויפגעחאפט. די טיעפסטע ריהרונגען פונ׳ם מענשענס הארץ איז ער געווען גבח אויפצופאנגען און עס איבער־צוגעבען אין מוזיקאלישע טענער אזוי געטריי. אז מיר שטעהען מיט אפענע אויגען און נאפען. זיין מוזיק איז פראסטע, גאנץ פשוט. נישט קאמפליצירט און לייכט פערשטענדליך, ווי א פאלקסליעדעל. זיין יעדער צייכען בעדייטעט עפעס. יעדעם קלענסטע סימבאל האט עפעס א בעדייטונג. וועלכע לאזט זיך נישט פערטרעטען. יעדע מעלאדיע זיינע, האט זיינע טיעפע, טרויריגער אדער פרעהליכע, מוטערליך־ליעבענדע אוינען. דעריבער קען מען ביי איהם אין טאן נישט איבערהיפען, איין טאן נישט אויסלאזען א פשיטא שוין עפעס אויסבעסערען. ווען מיר לאזען אויס איין טאן בלות, אזוי פיהלען מיר אין זיין מוזיק אבגעשניטען א שטיק אבר מן החי, א שטיק לעבען האט מען אבגעריסען.

צוויי מאטיווע האט שאפין: די עראינערונג, די זעהנזוכט אין פערשיעדענע געשטאלטען און שאטירונגען און די ליעבע.

זיינע עראינערונגען זענען אזוי לעבעדיג, אזוי שטראהלענד. אז אונז ווייזט זיך אוס. מיר זעהען פאר זיך אלע איינצעלהייטען פון די פערשוואונדענע מינוטען, דאס גאנצע ליכטיגקייט און גליק האט זיך ערגיץ טיעף, טיעף אין הארצען פונ׳ם לאנגען שווערען שלאף אויסגעחאפט און שטעהט פאר אונז אין דער גאנצער ווירקליכקייט, אידעעל שען אבער אויך אידעעל ווייט. און פון דאנען אויך רופט עס ביי אונז ארויס די זעהנזוכט מיט אלע איהרע פריידען און טייער, די שועקליכע טייערע, אונזאנגבארע זעהנזוכט, וואס איז אהן א גרונד — און אהן א האפנונג.

אין זיינע ליעבעס־קאמפאזיציעס איז שאפין נאר א מייסטער. עס איז נישטא קיין זיסערע טענע ביי קיין פערליבטען, ווי די וואס געהען ארויס פון שאפינ׳ס מוזיק. יעדע קלענסטע נאטע ציטערט פאר ליעבע און יעדע מעלאדיע גיסט זיך אין אונזערע הערצער. זיינע מעלאדיען זענען אנגעטרונקען מיט ליעבע און פערלאנגען, וועלכע זענען אזוי פיין ווי נור שאפינ׳ס דעליקאטע האנד האט זיי געקענט אויסוועבען. די גאנצע וועלט פון ליעבעסגליק און ליעבעסצווייפעל איז אין זיי אויסגעגאסען. יעדע איינצעלנע מעלאדיע זיינע, דערמאנט אונז פון אלטען גליק. יעדער טאן רופט אין אונז ארויס זיסע, הייסע עראינערונגען פון אונזערע גליקליכע צייטען און יעדע נאטע בערייכערט אונז מיט א גאנצען אוצר פון עראינערונגען אויס אונזערע גוטע יאהרען...

שאפין איז א קינסטלער, וואס געהערט דער גאנצער ציוויליזירטער וועלט. וועלכע פייערט אצט זיין הונדערטסטען געבורטסטאג.

פאטאגראפיע פון דער ווייט: דאס ערשטע אויף דיעזען אופן איבערגענומענע בילד.

פאטאגראפיע פון דער ווייט.

מיר האבען שוין דערמאהנט די וואונדערבארע נייע ערפינדונג וואס איז בעקאנט אין דער וויסענשאפט אונטער׳ן נאמען "טעלעוויזשען" (זעהן פון דער ווייטען). די וויכטיגקייט פון דיזע ערפינדונג און די נוצען וואס מען ערווארטעט פון איהר אין דער צוקונפט זענען אזוי גרויס אז מיר האלטען עס פאר אינטערעסאנט צו געבען פאר די לעזער די איינצעלהייטען דערפון.

די ערפינדונג איז געווארען מעגליך דורך דעם וואס דער עלעמענט סעלעניום האט אין זיך די זעלבע איינענשאפט אויפצופאנגען, איבערצינעהמען, דעם לייכטען אבדרוק פון ליכט און שאטען אזוי ווי דער "אונטערשלאג" פון די מענשליכע אויג. דערצו האט סעלעניום נאך די מעלה וואס עס טראנט איבער עלעקטריציטעט מיט די זעלבע שנעלקייט ווי עס פאסט אויף די ליכט שטראהלען.

דאס נים א גרויסע אויסזיכט אז אין גיכען וועט מען קענען שטעהן ביי א טעלעפאן דראט אין פאריז און בעמערקען יעדע בעוועגונג וואס דער מאן וועלכער שטעהט אין וויען מאכט ווען ער רעדט. דאס בילד וועט זיך ציינען אויף א לייכטער אין די זעלבע פארמע ווי מיר זעהן היינט בעוועגליכע בילדער פון די ווייטסטע שטעדט קען וועלען זיך צוויי פריינד קענען אנקוקען פנים אל פנים פונקט ווי זיי קענען איצט הערען איינער דעם צווייטענס קול מיט דער הילפע פון עלעקטרישען דראט.

דאס איז קיין בעהויפטונג, קיין השערה, זאנדערן א פאזיטיווער פאקט. מאדאם מעטערלינק, די פרוי פון בעריהמטען בעלגישען פאעט, איז געזעסען פאר א מין אפאראט אין פאריז און איהר בילד האט זיך פאטאגראפירט אין בריסעל, די הויפט שטאדט פון בעלגיען. צווישען די צוויי שטעדט ליעגט א שטח פון 160 ענגלישע מייל.

דער טעלעוויזשען איז ענטדעקט געווארען פון דעם רייטשען געלעהרטען רוהמער און פון די פראנצויזען ריגנא און פאניר. די פראנצעזישע סיסטעמע איז עטוואס אנדערש ווי די רייטשע אבער דער פרינציפ איז דער זעלבער.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער דאס ערשטע פאטאגראפישע בילד, וואס איז אויפגענומען געווארען אין דעם ערוועהנטען אופן.

ארומפאהרענדע שפארקאסען.

די לויה פון ר' משה ליב ליליענבלום.

נאָך פון דערפריה אָן האָט זיך צונויפגעזאַמעלט אויף טרעכאונאָלנער גאַס, וואו עס געפינט זיך די וואָהנונג פון פערשטאָרבענעם, א המון פון צעהנדלינער טויזענדער מענשען. אַרום 2 אַ זייגער, ווען די לויה האָט זיך בעדאַרפט אָנהייבען, איז שוין דאָס גאַס און די אַרומיגע גאַסען געווען איבערפולט פון מענשען. אַז מען האָט אַ וואָרף געטהון דאָס אויג אַרום האָט מען נאָר געזעהן אַ ים פון קעפּ.

געהנטער צו דער וואָהנונג פון וואַנען מ׳האָט בעדאַרפט דעם אָרון אַרויסטראָגען, האָבען זיך געפינען אַלע נבאים פון די אָדעסער שוהלען, די מיטגליעדער פון פאַלעסטינאַ־קאָמיטעט. אַלע יודישע שריפטשטעלער פון אָדעס, הונדערטער ציוניסטען, צוויי מיטגליעדער פון די וואַ־שעווער „חובבי שפת עברי״ גינסבורג און קאַמענאַמאָסטקי, מיטגליעדער פון דער חברה קדישא. די תלמידים פון דער ישיבה שילעדינס פון שאַלם׳ס פּריוואַטע גימנאזיע און אַנדערע.

לויט׳ן ווילען פון פערשטאָרבענעם, האָט מען אויף זיין אָרון קיין בלומען־קרענץ נישט אַוועקגעלעגט.

פאַר׳ן אַרויסטראָגען דעם אָרון האָט מען אין דער אָנוועזענהייט פון אַלע רבנים און די קאַזיאָנע ראַבינער געמאַכט אַן אַזכרה. דער רב ר׳ ש. פּאַלינקאָווסקי און דער פאָרזיצענדער פון די אָדעסער נבאים קויפמאַן האָבען געהאַלטען קורצע רעדעס. אין וועלכע זיי האָבען געשילדערט ליליענבלומ׳ס אונגעוועהנליכע מעלות אַלס מענש און כלל־טהוער. פערנעהמענדיג די שטעלע פון קאַסיר אין דער חברא קדישא, פלעגט ליליענבלום פאַר אַלע טרויעריגע און אומגליקליכע געפינען שטענדיג אַ טרייסט־וואָרט און פלעגט זיך צו אַלעמען בעציהען מיט רחמנות.

צוויי אַ זייגער האָט זיך אָנגעהויבען די לויה. פונקט דאַן איז געקומען דער כאָר פון דער נייער סינאַגאָגע מיט׳ן חזן. דעם אָרון האָבען אַרויסגעטראָגען אויף די הענד יודישע סטודענטען פון אָדעסער אוניווערזיטעט, די תלמידים פון דער ישיבה און די נאָהנטעסטע פריינד פון פערשטאָרבענעם. דער כאָר מיט׳ן חזן האָבען געזונגען די נעהערינגע תפלות. און די פּראָצעסיע מיט׳ן אָרון האָט זיך גערוהרט פון אָרט, נעהענדיג צו דער נייער סינאַגאָגע, וועלכע איז געווען איינגעהילט אין בלויכטען און די פּהויערן זענען געווען בעדעקט מיט טרויער־מאַטעריע. דאָרט, ביי דער סינאַגאָגע, איז דער עולם נאָך גרעסער געוואָרען אַזוי, אַז אום אונטערצוהאַלטען די אָרדנונג האָט מען געמוזט אָנקומען צו דער הילף פון זשאַנדאַרמען און רייטער־פּאָליציי.

ווען די פּראָצעסיע איז אָנגעקומען אויפ׳ן צווייטען יודישען בית־עולם, וואו מ׳האָט איהם געגעבען איינעם פון די שענסטע ערטער, האָט מען דעם אָרון אַוועקגעשטעלט ביים גרויסען ואַל. אונטער׳ן הימעל. אין זאַל האָט מען דעם אָרון מורא געהאַט אַריינצוטראָגען, נישט וועלענדיג ברענגען צו קיין קאַטאַסטראָפע. און דאָ האָבען זיך אָנגעהויבען די הספדים.

צום ערשטען האָט גערעדט דער פאָרזיצענדער פון אָדעסער פּאַלעסטינאַ־קאָמיטעט מ. אוסישקין, וועלכער האָט גערעדט וועגען ליליענבלומ׳ען אַלס עסקן אין יודישע ענינים און שריפטשטעלער. איבעריגענס שטעלט זיך אַב אוסישקין אויף דער צייט. ווען ליליענבלום, קומענדיג צו דער איבערצייגונג, אַז דאָס יודישע פאָלק דאַרף נישט און קען נישט אונטערגעהן, האָט, צוזאַמען מיט׳ן ד״ר פינסקער, אָנגעהויבען פּרעדיגען די אידעע פון ווידער־אויפלעבונג, פון חבת־ציון, די ביז געשטאָרבען — האָט אוסישקין געענדיגט זיין הספד — אָבער זיין טהעטיגקייט וועט אויף אייביג פערבלייבען.

נאָך אוסישקי׳נען רעדט ד״ר הימעלפאַרב, וועלכער האָט געאַרבייט מיט ליליענבלומ׳ען העכער 39 יאָהר. רחמנות, נוטסקייט און אונגעוועהנליכע ענוות — האָט ער געזאָגט — דאָס זענען די הויפּט־שטריכען פון ליליענבלומ׳ס כאַראַקטער. די נויט און אָרימקייט האָבען איהם נישט אויסגעריסען. נישט אַרויסגעריסען ביי איהם קיין צאָרן געגען אַנדערע — שטענדיג איז ער געבליבען דער זעלבער גוטער און מיטפיהלענדער. ביז זיין לעצטער מינוט האָט ליליענבלום נישט אויפגעהערט צוגלויבען אין דער ווידער־אויפלעבונג פון יודישען פאָלק אויף זיין אַלטען פאָטערלאַנד. ליליענבלום און פינסקער — דאָס זענען געווען צוויי לייבען, שטאַרקע מיט זייער גייסט. ליליענבלום איז שטענדיג געווען אַ קעמפּפער פאַר די בעסטע אידעאַלען פון יודישען פאָלק. זיין געשטאַלט וועט אויף אייביג פערבלייבען נישט נאָר אין אונזער זכרון, אָבער אויך אין אונזער הארץ.

דער ראש־הישיבה ר׳ חיים טשערנאָוויטש האַלט זיין הספד אויף העברעאיש. ער ווייזט אָן אויף די גאַנצקייט פון ליליענבלומ׳ס כאַראַקטער. אויף זיין פעסטקייט אין די איבערצייגונגען. אַזאַ מין ייד האָט מען געקענט טרעפען נאָר אין די אַלטע דורות. אין אַמאָליגע צייטען, און זיין איינפלוס איז געווען אַזוי שטאַרק, נאָר אַ דאַנק זיין גרויסע קענטנים אין די ספּעציעל יודישע למודים.

אין נאָמען פון די אָדעסער יודישע שריפטשטעלער האָט ליליענבלומ׳ען מספּיד געווען ד״ר קלויזנער, וועלכער האָט בעזונדערס אָנגעוויזען אויף דעם, אַז ליליענבלום איז געווען דער ערשטער וואָס האָט אָנגעהויבען שרייבען איינפאַכע העברעאיש, ווי אַ לעבעדיגע שפּראַך אָהן איבעריגע מליצות.

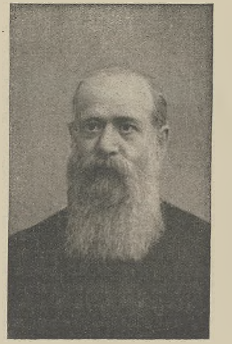

ר׳ משה ליב ליליענבלום ז״ל

נאָך קלויזנער׳ן האָט גערעדט מ. שיינקין פון פאַלעסטינאַ, און דערנאָך האָט מען אַוועקגעטראָגען דעם אָרון צום קבר, וועלכער געפינט זיך נעבען די קברים פון די קרבנות פון אָדעסער יודישער פּאָגראָם, וואו מען בעגראָבט איצט נאָר די אָנגעזעהענסטע מענשען פון שטאָדט. ביי׳ן קבר האָט געהאַלטען אַ רעדע דער פאָרזיצענדער פון די אָדעסער נבאים און דער חזן מיט׳ן כאָר האָבען געזונגען די געהעריגע תפילות.

אַרום 6 אַ זייגער אין אָווענד איז פאָרגעקומען אַ עקסטרא־זיצונג פון פּאַלעסטינאַ־קאָמיטעט און אַנדערע אָנגעזעהענע כלל־טהוער צום אָנדענקען פון פערשטאָרבענעם. פאָרזיצענדער איז געווען אוסישקין, און ער האָט איבערגעלייענט די פיעל מיטגעפיהל־דעפּעשען, וועלכע זענען ערהאַלטען געוואָרען פון יודישע כלל־טהוער, יודישע אַנשטאַלטען און רעדאַקציעס פון יודישע צייטונגען און זשורנאַלען. ענדליך האָט דער קאָמיטעט בעשלאָסען צו פערעוויגען דעם אָנדענקען פון פערשטאָרבענעם דורכ׳ן גרינדען אַ פאָנד, פון וועלכען עס וועט אַרויסגעגעבען ווערען אַ פּרעמיע פאַר די בעסטע לעהר־ביכער וועגען נאַטור־וויסענשאַפט און דאָס־פּס־ווירטשאַפט פאַר די יודישע שולען אין פּאַלעסטינאַ.

דער הויפּט־דאָקטאָר פון יודישען שפּיטאָל ד״ר פּוריץ האָט דערצעהלט, אַז איידער מ׳האָט איהם געמאַכט די אָפּעראַציע האָט ליליענבלום געבעטען, דאָס אויב די אָפּעראַציע וועט זיך נישט איינגעבען און ער וועט שטאַרבען, זאָל מען איבערגעבען דער חברא קדישא זיין לעצטען וואונש, אַז מ׳זאָל פערזאָרגען זיין פאַמיליע. וועלכע איז געבליבען אָהן קיינע מיטלען. אַלס קאַסיר פלעגט ליליענבלום פריהער בעקומען ביי דער חברא קדישא 130 רובל אַ חודש.

די פערוואַלטונג פון דער חברא קדישא האָט בעשלאָסען די טעג בעטראַכטען די פראַגע וועגען פּענסיע דער פאַמיליע פון פערשטאָרבענעם. וועלכער האָט דאָרט געדיענט העכער 25 יאָהר.

די „ריאַלטאַ־בריק״ איז געפאַהר.

ווענעדיג איז די שטאָדט, וועלכע שטעהט אין גאַנצען אין וואַסער. אַרום אַ גרויסען קאַנאַל זענען אויסגעבויט הערליכע בויטען, פּראַכטפאָלע פּאַלאַצען, וועלכע שם׳ן אויף דער גאַנצער וועלט צוליעב זייער שענקייט. ווענעדיג איז אַמאָל געווען אַ רעפּובליק פאַר זיך און עד היום שטעהט נאָך דאָס ערהאַבענע געביידע „דער דאָזשענפּאַלאַץ״. זעהר שענע געביידען, געהמען אַרום אַ גרויסען קאַנאַל, וועלכער פליסט אַרום און אַרום אין דאָס גיבט צו דער שטאָדט דאָס שענקייט און ערהאַבענקייט. מיליאָנען מענשען פון דער גאַנצער וועלט פאָהרען אַהין אנקוקען זיך די וואונדער פון דער מאָדערנער בוי־טעכניק און אַזוי ווי אַ פּאַנאָראַמאַ אַ שעהנע פערבלענדעט די שטאָדט אונז די אויגען. עס איז נישטאָ כמעט איין מענשען, וועלכער מאַכט נסיעות און וועלכער האָט זיך פאַר שענע זאַכען, ער זאָל נישט לכל הפּחות איינמאָל אין זיין לעבען אנקוקען די וואַסערשטאָדט ווענעדיג.

זייענדיג, ווי געזאָגט, אַרום און אַרום פערטראַנקען אין וואַסער, האָט מען איינגעריכטעט שיפּ־פאָהרטען. דאָס הייסט וויבאַלד איינער וויל אַריבערגעהן אַקעגען צו זיין שכן, מוז ער זיך בכבודו ובעצמו אַריינזעצען אין אַ טשוון און אַריבערפאָהרען דעם קאַנאַל. בכדי אָבער מ׳זאָל נישט מוזען פאָהרען, האָט מען געמאַכט אויף טייל ערטער בריקען, וועלכע פערבינדען איין ברעג מיט׳ן אַנדערן. ס׳פערשטעהט זיך. אַז נישט אומעטום האָט די בריקען געקענט מאַכען, זאָנסט וואָלט מען געמוזט מאַכען איבער דער גאַנצער שטאָדט איין גרויסע בריק. די בריקען זענען אָבער נור אויף קלענערע מקומות, וואו דאָס וואַסער איז נישט אַזוי ברייט. אין גרויסע בריק איז אָבער געמאַכט געוואָרען אויף׳ן גרויסען קאַנאַל, וועלכער פערבינדט די גאַנצע שטאָדט. דאָס איז די „ריאַלטאַ בריק״.

דורך איהר שענקייט און קינסטלערישער אויספיהרונג איז זי אויף דער גאַנצער וועלט בעריהמט און ס׳איז נישטאָ איין מענש, וואָס קומט קיין ווענעדיג, ער זאָל נישט בעוואונדער׳ן די בריק.

זייט אַ צייט האָט מען אָבער בעמערקט, אַז די בריק בעקומט עפּים אַ ריס אַן גרויסע בויטעכניקער האָבען זיך מיט איהר אָנגעהויבען צו פאַראינטערעסירען, ווייל אויסערדעם וואָס די בריק בינדט צונויף ביידע טיילען פון ווענעדיג, איז זי איך אַ קונסטשטיק, וועלכעס האָט אַ גרויסע בעדייטונג. פאַר 2 יאָהרען איז איינגעפאַלען דער טורם פון׳ם דאָזשענפּאַלאַץ און די רעגיערונג האָט אויסגעגעבען שווערע מיליאָנען מ׳זאָל איהם צוריק אויפבויען, מ׳האָט עס בעטראַכט פאַר אַן אומגליק וואָס איז גוגע דאָס גאַנצע פאָלק. איצט ווידער האָט מען מורא, אָט אָט, זאָל נישט איינפאַלען די ריאַלטאַ בריק. די פערוואַלטונג פון דער שטאָדט טהוט אַלעס מעגליכע, בכדי דאָס גרויסע קונסטווערק צו ערהאַלטען.

אונזער היינטיגע נומער ברענגט אַ בילד פון דער ריאַלטאַ־בריק.

די יודישע וועלט.

וועגען בוכארער יודען.

דער רוסישער מיניסטאָרען־קאַבינעט האט ערלויבט די בוכארער יודען, ביז עס וועט נעלעזט ווערען די יודען־פֿראגע אין אלגעמיין, צו וואוינען אין פערגאנער, סאמאר־קאנדער און זאקאַספּיסקער קאנטען (אבלאסטען), נאר דאָרטען איז זיי נישט ערלויבט צו וואוינען אין סירדאַ־רינער קאנט. פֿון וואַנען עס ווערען איצט ארויסגעשיקט 140 יודישע פֿאמיליעס. דער ביכארער רב שאושע־איז אויפֿגענומען געוואָרען אויף אַן אױדיענץ ביים בוכאַרער עמיר. וועלכער געפֿינט זיך איצט אין פעטערבורג. דער עמיר האט דעם רב זעהר פריינדליך אויפֿגענומען, איהם געגעבען א מתנה און צוגעזאגט צו שטיצען די השתדלות פֿון די בוכארער יודען, או מען זאל זיי ערלויבען צו וואוינען אין רוסלאַנד.

אנטיסעמיטישע פאסטקארטען.

איינינע געזעלשאַפטליכע אין רעגירונגס־אַנשטאַלטען אין קישינעוו האבען ערהאַלטען פער נאכנאַהמע פֿון פעטערבורג א גרויסען טראַנספּארט פֿון אילוסטרירטע פּאָסט־קאַרטלעך, מיט דער אויפשריפט: „דער דראַנג פֿון די זשידעס אויף די אייראפּעאישע מלוכות“. די צייכנונג איז עקלהאַפט לויט איהר אינהאַלט. די אנשטאַלטען קויפֿען אוים די פאַקעטען נישט וויסענדיג, וואס אין זיי געפֿינט זיך. די דאזיגע „ליטעראַטור“ ווערט פֿונאַנדערגעשיקט מיט'ן צוועק צו פערשפּרייטען זי צווישען דער בעפֿעלקערונג.

נישט קיין קאַראַאים.

אין מינסק האט א געוויסע סאַיוזניקעס זיך געווענדעט צום ארכיערײ מיט אַן אָרינינעלער ביטע: „מען זאל ארויסטרייבען פֿון דער רעדאַקציע פֿונ'ם שוואַרץ־האָה־דיגען בלעטיל „מינסקאיע סלאַוואָ“ דעם סעקרעטאר שאַפּער, וועלכער איז נישט, ווי ער זאגט, א קאַראַאים, נאר טאקע א גאַנצער יוד.“

דער סוף פֿון א פאגראם־קרבן.

אין אדעס איז די טעג אראָבגעפאַלען פֿון א דראושקע אַן אַלטער מאַן י. חיט און האט זיך אַזוי צו־קלאַפט, אַז אין עטליכע שטונדען אַרום איז ער געשטאָרבען אין שפּיטאל.

אין די בעריהמטע אָקטאָבער־טעג פֿון 1905 האַבען חוליגאַנעס פֿערוואונדעט דעם דאזיגען אַלטען אין זייט מיט רעוואָלווער קוילען. די גאַנצע צייט האָט חיט שטאַרק געליטען פֿון זיינע וואונדען, דריי מאָל האט מען איהם געמאַכט אָפּעראַציעס אין יודישען שפּיטאָל, א פֿערטען מאָל — אין שטאָדט־שפּיטאָל. אָבער דאָס אַלעס האָט נישט געהאָלפֿען: חיט האט געליטען ווי פֿריהער. ער האָט ענדליך בעשלאָסען צו מאַכען זיך א פֿינפֿטע ערנס־טע אָפּעראַציע, און צו דעם צוועק איז ער דאָס געפֿאָה־רען צו פּראָפֿעסאָר סאַפּעזשקאָ. אין מיטען וועג איז איהם געוואָרען שלעכט און ער איז אַראָבגעפֿאַלען פֿון דער דראָזשקע. אום קיינמאָל מעהר נישט אויפֿצושטעהן.

טערקישע יודען און דער טירקישער פֿלאָט.

צווישען די טערקישע יודען נעהט איצט אָן א שטאַרקע בעוועגונג צו העלפֿען דעם לאנד צו פֿערשטאַר־קען זיין פֿלאָט. אומעטום קלויבט מען געלד אויף א פֿאָנד פֿאַר'ן פֿלאָט. עס ווערען אָרגאַניזירט בעלער. ספּעקטאַ־לען, פֿערשיעדענע געזעלשאַפטליכע אונטערנעהמונגען צו דעם צוועק א. ז. וו. דעם מהעטינגטען אנטייל אין דער דאָזיגער אַרבייט נעהמען די צייטונגען „ענפּאַרסיאַל“ אין „פּראָגרעס דע סאַלאָניק“. וואָס ווערען אַרויסגעגעבען פֿון יודען.

א יודישע בעגריסונג.

די טעג איז אין טיפֿליס געקומען דער נייער עקזאַרך פֿון גרוזיען. אריינפֿאָהרענדיג אין שטאָדט האָבען איהם מקבל פּנים געווען פֿערשיעדענע דעפּוטאַציעס. צווישען די אַלע דעפּוטאַציעס איז אויך געווען א יודישע דעפּו־טאַציע מיט דעם אָרטיגען רב לעווין בראש.

זיך ווענדענדיג צו דעם עקזאַרך האָט לעווין געזאָגט פֿאָלגענדעס.

מיר יודען האַלטען פֿאַר הייליגען חיוב צו בע־גענגען אייער הייליגקייט און הערצליך בעדאַנקען, וואָס איהר האָט געראַטעוועט די טאַמבאָווער יודען דורך דעם, וואָס איהר האָט בעת די אַלגעמיינע אונרוהען ניט דער־לאָזען צו א פּאָגראָם אויף יודען. ווענען דעם וויכטיגען פֿאַקט פֿון אייער מענשען־ליעבע וועלען אונזערע קומענדע דורות לעזען אין דער יודישער געשיכטע און מיר. כל זמן מיר לעבען, וועלען בעטען גאָט פֿאַר אייער געזונד און לאַנגען לעבען.

פּויערים ברענגען יודען צו דער תליה.

די „נאָוו. ווּרעמיא“ ניט איבער א פּראָצעס, וואָס איז פֿאָרגעקומען אין לירסק מיט איינעם א יודען יענקעל לייליז און צוויי פּויערים סאַבאַלעוו און יעווסעגקאָוו. לויט דעם בעשולדיגונגס־אַקט האָבען די אַלע דריי אָב־געמאַכט צווישען זיך אַן עסק, אַז די צוויי פּויערים זאָלען געהן אונטערצינדען די פּויערישע הייזער און פֿאַר יעדעס אונטערגעצינדענעס הויז בעקומען זיי צוויי רובל. לייקין האט דערמיט געהאט דעם צוועק, אַז די פּויערים וועלען זיך נאָכדעם מוזען אָבבויען און ביי קיין אַנדערן וועלען זיי ניט קענען בעקומען קיין געהילץ אויסער ביי איהם. נאָר זיי האָט ניט געגליקט. שוין ביי דער ערשטער פּראָבע, וואָס ווי האָבען געמאַכט האָט מען זיי געכאַפּט. די פּויערים האָבען זיך מודה געווען און דער־צעהלט די געשיכטע פֿון דעם „עסק“. סיי אויף דער אויספֿאָרשונג סיי אויפֿ'ן געריכט האָט לייקין זיך גע־לייקענט פֿון דער גאַנצער מעשה. נאָך מעהר, אַז ער קען די פּויערים גאָר ניט. ער האָט זיי קיינמאָל ניט געזעהן און פֿערשטעהט זיך, אַז ער האָט מיט זיי קיין „עסקים“ ניט געמאַכט. דאָס קריגס־געריכט האָט די אַלע דריי פֿערמשפּט צום הענגען.

יודישע געלעהרטע אויף וויסענשאַפטליכע קאָנ־פֿערענצען.

דער „אינסטיטוט פֿון אינטערנאַציאָנאַלע געזעצען“ אין פּאַריז איז מודיע, אַז צווישען די, וואָס וועלען אַנטהייל נעהמען אין זיינע וויסענשאַפֿטליכע פֿערזאַמלונגען היינטיגעס יאָהר, וועלען אויך זיין דער האָלענדישער אינערן־מיניסטער און שטאַאַטסראַטה אשער און פּאַול פֿעררערא, רעקטאָר פֿון ברעסלויער אוניווערזיטעט, וועלכער איז, צו דער זעלבער צייט, א מיטגליעד פֿון דער ימ״א.

דער טעלזער רב ז״ל.

אין לאָנדאָן איז פֿאָריגע וואָך געשטאָרבען דער טעלזער רב ר' אליעזר גאָרדאָן.

ר' אליעזר טעלזער איז געווען, קען מען זאָגען, דער עמוד הימיני, דער פֿונדאַמענט פֿון דעם לומדישען בית־המדרש אין דער לעצטער צייט. ער איז געווען איינער פֿון די איינציגע רבנים־לומדים, וועלכע ווערען ביי היינ־טיגען טאָג געצעהלט אויף די פֿינגער. מיט זיין גרויסען מוח האָט ער געשאַפֿען א נייעם דרך־הלמוד. דער טעל־זשער שניט אין לערנען, איז היינט די מאָדערנסטע לערנען־פֿאָרם. פֿון טעלזער ישיבה, וועלכע ר' אליעזר האָט געגרינדעט און געפֿיהרט אין פֿערלויף פֿון צעהנ־דלינער יאָהרען, זענען אַרויס די גרעסטע לומדים, און מען קען ראַהיג זאָגען אַז מיט'ן טויט פֿון ר' אליעזר טעלזער איז פֿעריתומ'ט געוואָרען דער לומדישער בית־מדרש. פֿיעל הונדערטער יודישע יונגע לייט האָבען אין איהם פֿערלאָרען זייער גרויסען רבין, פֿון וועלכען זיי האָבען אַזוי פֿיעל תורה געלערנט. זכר צדיק לברכה!

דער רוישער צעטעל.

די ירושלימ'ער צייטונג „דער יונג־טערק“ ברענגט די ידיעה, דאָס מיט איינינע חדשים צוריק האָט דער אינערן־מיניסטער טאַלאַט־ביי צוויי מאל געבעטען דעם גרויס־וויזיר, הילמי־פּאַשאַ, ער זאל מבטל מאַכען דעם רויטען צעטעל, וועלכער איז אַזאַ ערנידריגונג פֿאַר יודען וואָס וואוינען אין פּאַלעסטינא. אָבער דער גרויס־וויזיר האָט זיך טאַקע ענטזאָגט צו טהון דאָס.

די זעלבע צייטונג איז מודיע, אַז טאַלאַט־ביי וועט אין ניעבען זיך ווענדען מיט דער זעלבער בקשה צום נייעם גרויס וויזיר, האַקי־פּאַשאַ.

ר' יצחק אלחנן'ס איידים געשטאָרבען.

מיטוואָך דעם 19־טען יאַנואַר איז אין קאָוונא גע־שטאָרבען, נאָך א לאַנגער און שווערער קראַנקהייט, דער איידעם פֿון הרב הגאון ר' יצחק אלחנן זצ״ל, ה' צבי הירש סעלצאַוואַסקי, איינ'ם עלטער פֿון איבער 70 יאָהר.

דער פֿערשטאָרבענער איז געווען אין די יונגע יאָהרען איינער פֿון די בעסטע יונגלעך אין זיין צייט און דעריבער האָט איהם ר' יצחק אלחנן גענומען פֿאַר זיין איינציגער און בעריהמטע טאָכטער רחל ע״ה. אַלע האָ־בען אויפֿ'ן יונגען מאַן מיט גרויס האָפֿנונג געקוקט, אַז ער וועט אַמאָל די גרעסטע שטעלע ביי יודען פֿערנעה־מען, נור איבער געוויסע סבות האָט ער אויפֿגעהערט צו לערנען, ער האָט זיך גענומען צו מסחר און געהאַט גו־טע צייטען אויך. 30 יאָהר צוריק איז זיין ווייב געשטאָר־בען, און זייענדיג נאָך אין די מיטעלע יאָהרען האָט ער בעסער בעשלאָסען צו פֿיהרען א איינזאַמעס לעבען אבי נור ניט פֿערלירען דעם נאָמען „ר' יצחק אלחנן'ס איידעם“. א צייט מיט יאָהרען האָט ער מיט גרויס ענערגיע גע־פֿיהרט דעם „כולל הפּרושים“. ער האָט געפֿיהרט דעם כולל ביז דער צייט פֿון זיין קראַנקהייט און עס הערט זיך, אַז ער האָט א צוואה געלאָזט וועגען דער הנהגה אויף ווייטער.

דאָנערשטאָג 1 א זייגער ביי טאָג, איז געווען די לויה. די שטאָדט האָט געמאַכט א בכבוד'ע לויה. איבער־הויפּט די „פּרושים“, זיין טויט מאַכט מעהר ווירקונג, וואָס ער איז געקומען גלייך נאָך דער פּטירה פֿונ'ם בעליעב־טען רב ר' צבי הירש ראַבינאָוויץ ז״ל.

ייע אוניפארמען אין דער עסטערריויכישער ארמעע.

א יודיש מיידעל בעפרייט פונ'ם הארעם.

צו כאפען יודישע מידליך אין גאליציען און זיי צו פערשפארען אין א קלויסטער, איז פון די קליינע זעלטענהייטען. אין אסטגאליציען איבערהויפט און װער שמועסט אין אסטגאליצישע דערפער הערען מיר דערפון יעדעסמאל און מיר הערען זיך שוין אויף דערמיט צו פעראינטערעסירען.

געװען איז אמאל אין די ערשטע יאהרען, װען אזא מידיל איז געהאפט געװארען אין א קלויסטער אריין, האט מען ביי יודען איינגעלענט די װעלט, מ'איז געפאהרען װי די װעלט האט ערגיין אנ'עק. מ'איז אויסגעװען ביים רבי'ן, להבדיל ביים טאטער. מ'האט אנגעװענדט װאס ס'איז נור מענליך געװען, מ'איז געפאהרען אויף אודיענצען צום קאיזער, צו מיניסטערס און ס'האט זיך געטהון אויף טיש און אויף בענק. שפעטער איז מען דערמיט געװאוינט געװארען און װען ס'האט זיך אזא מעשה געטראפען, האט געליטען דערונטער די משפחה, שפעציעל דעם מיידעלס עלטערן. און דער כלל ישראל קען העכסטענס א שאקעל טהון מיטליידספאל מיט'ן קאפ און געטוג...

דאס איז, װי געזאגט אין גאליציע, װי אזעלכע זאכען, זענען מעשים בכל יום און מיר זענען דערמיט שוין צוגעװעהנט געװארען. פאר עטליכע װאכען האט זיך אניעהנליכער פאל געטראפען אין באנראד (בבל) װי א יודיש מיידיל מיט'ן נאמען צפורה, די בילדשענע בת יחידה פון א דא־טינגען גרויסען טעפ־ך־סוחר ירמיה אפרתי, איז פערפיהרט געװא־ען אין א הארעם אריין.

די מעשה איז אזוי געװען: צו ירמיה אפרתי אין געשעפט, פלעגט אלץ אריינקומען א הויכגעשטעלטער טירק שער בעאמטער, װעלכער האט פארין הויף איינגעקויפט פערשיערענע טעפיכע או. ט־יע־ע האנדא־בייטען. געװעהנליך א פריין, האט ער גיך געװאונען דאס פערטרויען פון ירמיה אפרתי און האט זיך איינגעשמייכעלט אזוי װייט, אז ער איז דא־ט געװארען א גאנצער בן־בית. דער בעאמטער פלעגט יעדעסמאל קומען אהיים און האט גאנ־ן אינטים דארט פערקערט.

ער האט זיך אויך בעקענט מיט אפרתים בילדשענע טאכטער צו װעלכער ער האט שטא־ק חשק בעקומען און האט מיט אלע מיטלען געטראכט װי ארום זי צו בעקומען. ער האט אבגעװארט, װען צפו־ה איז פארנאכט ארויסגעפאהרען שפאציערען, האט ער זי דורך זיינע געדונגענע לייט אװעקגערויבט און געבראכט אין זיין הארעם.

באלד האט זיך װי מיט א בליץ פערשפרייט די שמועה פון דער ענטפיהרונג אין גאנץ באגדאד און אפרתי מיט נאך שענע יודען מיט'ן הכם־באשי בראש, זענען אריבערגעגאנגען צום גובערנאטאר, װעלכער האט אויך תיכף געגעבען אנ'אויפטראג מ'זאל אפרתים טאכטער בעפרייען.

אפרתים דיענער האבען זיך אלזא בעגעבען מיט'ן גובערנאטאר'ס אויפט־אג אין דער װאהנונג פון דעם אפיציער און האבען אויך צפורה'ן אהיים געבראכט.

אונזער בילד שטעלט פאר, װי אפרתי'ס טאכטער װערד אין א טראגשטיעל פון דעם פאטער'ס דיענער אהיים געטראגען.

אדעלינא פאטטים יובילעאום.

50 יאהר װע־ד איצט זייט די גרויסע איטאליענישע זענגערין אדעלינא פאטטי איז דאס ערשטע מאל אויפגעט־עטען אויף דער ביהנע.

אם 19 פעברער 1843 איז זי אין מאדריד אלס טאכטער פון דעם דעמולט בערי־המטען איטאליענישען זענגער סאלװאטאר פאטטי געבוירען און שוין פריה האט מען אין איהר דערקענט, אז זי װעט האבען א זעלטענע שטימע. דער שװאנער איה־ער, דער בעריהמטער יודישער דעקלעמאטאר. סט־אקאש, האט זי געלערנט און שוין אין יאהר 1859 איז זי אין דער איטאליענישען אפער אין נעװיארק אויפגעט־עטען און האט אין ערשטװינען געװעצט אלע קונסט — און מוזיקקענער. דערנאך איז זי ארומגעפאהרען אין לאנדאן, פאריז און אין אלע גרעסערע שטעדט פון דער גאנצער װעלט און אומעטום האט זי געהאט אזא ערפאלג, װעלכען פאר איה־ איז נאך איהר האט נאך קיינער ניט געהאט. אין יאהר 1868 האט זי חתונה געהאט מיט'ן גראף דעקא, מיט װעלכען זי האט ניט צופריעדען געלעבט 17 יאהר און האט זיך געלאזט שיידען. זי האט אויך תיכף חתונה געהאט מיט דעם טענאריסט ריקאליני װעלכען זי האט שטארק ליעב געהאט און װען זי איז אין יאהר 1898 געװארען אנ־אלמנה, האט זי, אלס זעכציגיעהריגע, חתונה געהאט מיט דעם זעהר יונגען באראן צערערשטרעם און מיט איהם האט זי זיך צוריקגעצויגען אויס'ן קינסטלער לעבען און פערברענגט איהרע יאה־ען און אנ'אמעריקאנישען שלאס.

און די לעצטע יאהרען האט זי אויף װאהלטעטיגע קאנצערטע זיך געלאזט הע־ען און דאס מערקװירדיגע ביי איה־ איז, אז די שטימע האט נאר ניט פערלוירען, די צירקא זיעבציגע יעהריגע :רוי ציהט מיט איה־ שטימע נאך היינט אן, אזוי װי אין דער יוגענד. א רייכער אמעריקאנישער מיליאנער האט ביי איהר פאר א גרויסער סומע אבגעקויפט דעם האלז כבדי נאך איה־ טויט זאל מען קענען זעהן, װאס ס'איז אזא מערקװירדיגעס אין איה־ האלז און איה־ע שטימבענדער, װאס זיי גיבען פון זיך ארויס אזאלכע הערליכע טענער.

דער נייער שפאנישער מיניסטערפרעזידענט.

שפאניען האט אין א קורצער צייט דורכגעמאכט עטליכע מיניסטער־קריזען. אים זומער האט נאך געהערשט א קאנסערװאטיװ קאבינעט. װען ס'זענען אויסגעבראכען די אונרוהען װעגען דער מלחמה אין מעלילא, האבען די קאנסערװאטיװען געמוזט צוריקטרעטען און אויף זייער ארט זענען געקומען די ליבעראלען. איצט קענען זיך די ליבעראלען אויך ניט האלטען און דער דעמאקראט דאן יאזע קאנאלעיאס האט איבערגענומען די רעגירונג.

דער נייער מיניסטערפרעזידענט גילט אלס זעהר טיכטיגער, ענערגישער מאן — אבער עס איז א ספק, אויב ער װעט ביי אלע זיינע פעהיגקייטען עפ'ס קענען אויפטהון אין דעם אלטען, פוילען שפאניען.

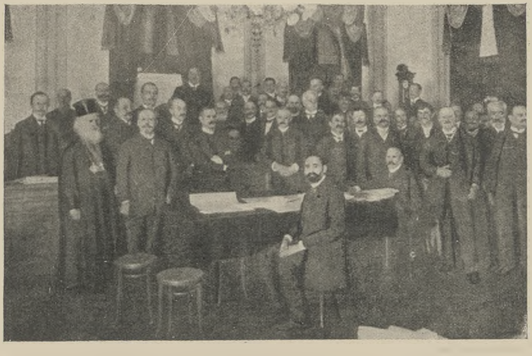

שליעסונג פון בוקאװינער לאנדטאג. א בילד פון דער לעצטער זיצונג.

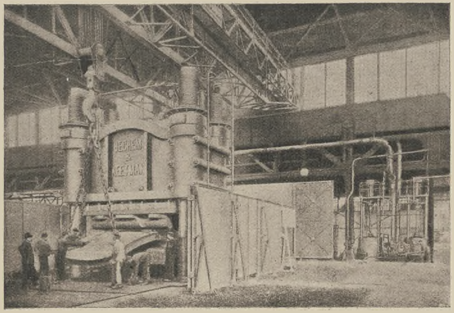

די שטארקסטע מאשין אויף דער וועלט.

אויגוסט בעבעל.

(צום 70 געבורטסטאג.)

אם 22 פעברואר ווערד דער פיהרער פון די דייטשע סאציאליסטען אויגוסט בעבעל 70 יאהר אלט. געבוירען געווארען איז ער אין דעם געבען קעלן, אלס זוהן פון א דייטשען אונטעראפיציער. ווען ער האט געענדיגט די ערשטע קלאסען, האט בעבעל געוואלט שטודירען דאס בערגפאך, אבער ער האט קיין מיטעל דערצו ניט געהאט און ער איז איינגעטרעטען אין דער לעהר צו א טאקער. עטליכע יאהר האט זיך בעבעל געוואלגערט און זיך אנגעליטען ביי דעם טאקער ביז ער איז געווארען עלבסטשטענדיגער געזעלען און האט זיך גענקענט לאזען אין דער וועלט אריין פעדינען. לאנג האט ער זיך א־ומגעוואלגערט נע ונד אין דייטשלאנד, ווי ער דערצעהלט אליין אין זיין לעבענס בעשרייבונג, וועלכע איז איצט א־ויס פונ׳ם דרוק. און האט קיין ארבייט ניט געקענט קריגען, ביז ס׳האט איהם געגליקט אין לייפציג אויסצונעמען צו ווערען פון א טאקער און צו א־בייטען אינאיינעם מיט נאך עטליכע געזעלען, מיר האבען, דערצעהלט בעבעל, אויף דער ארבייט זיך ניט געהאט וואס צו בעקלאגען, מיר זענען נור ניט צופריעדען געווען מיט דער קאסט און איך האב אלע אנגערעדט, זיי זאלען פערלאנגען בעסערע קאסט. או נישט וועלען זיי ניט ארבייטען, אזוי איז עס אויך געשעהן און דעמולט האט בעבעל שוין ארגאניזירט דעם ערשטען שטרייק. נאך איידער דאס ווארט איז בעקאנט געווען און נאך איידער עמיצען האט זיך דערפון געחלומ׳ט.

ווען די סאציאליסטישע שטרעמונג האט זיך פערשפרייט אין דייטשלאנד, איז בעבעל געווען דער ערשטער, וואס האט מיט מסירת נפש דערפאר געארבייט. ער האט אן דער שפיצע פון די קעמפפענדע ארבייטער זיך געשטעלט און געקעמפפט פאר די רעכטע פון די מאסען און ווען דאס אלגעמיינע וואהלרעכט איז אין דייטשלאנד איינגעפיהרט געווא־ען, איז בעבעל אריינגעוועהלט געווא־רען אין רייכסראט, ווי ער פערבלייבט ביז׳ן היינטיגען טאג. בעבעל האט ארויסגעגעבען וויכטיגע סאציאליסטישע ביכער און בראשורען, וועלכע האבען פאר דער פארטיי א גרויסען ווערט. ער איז אויך שעף־רעדאקטאר פון א סאציא־ליסטישען טאגעבלאט „פארוועטס“ אין בערלין און ווערד צוגעצעהלט צו די גרעסטע רעדנער אין דייטשלאנד. זיין איינפלוס אין דער סאציאליסטישער פארטיי איז זעהר א גרויסער.

די שליסונג פונ׳ם בוקא־ווינער לאנדטאג.

אין דער לעצטער סעסיע, האט דער בוקאווינער לאנטאג געהאט א סך זאכען צו ערלעדיגען. די זיצונגען זענען געווען שטירמישע און האבען ארויסגערופען היציגע דעבאטען, וויכטיגע פאליטישע רעדען וועלכע זענען געהאלטען געווארען, האבען פין איין זייט ארויסגערופען א שטירמישע בעגייסטערונג און פון דער אנדערער זייט א שרעקליכע ערבישערונג.

איבערגעדינג דורכפיהרען וואסערע ס׳איז. אפילו קלענסטע רעפארם, קומט עס אן זעהר שווער. אין יעדער קערפערשאפט זיצען קאנסערוואטיווע עלעמענטען, וועלכע ציטערן אימת מות, פאר יעדען פרייעם אדער מאדערנעם געדאנק און סטארען זיך מיט אלע כחות ניט צוצולאזען דערצו. ווער שמועסט נאך, אז מ׳דארף בעשליסען ענינים, וואס זענען נוגע די רעפארם פון דער וואהלארדנונג אין לאנדטאג אדער אין דער גמינע. דעמולט ציטערן די אלע קאנסערוואטיווע עלעמענטען אימת מות. דעמולט האבען זיי פשוט מורא פאר זייערע בענקליך און פארכטען זיך, זיי זאלען חלילה אויף די עלטערע יאהרען ניט ווערען אויס קאפעלוש מאכער.

דעריבער איז לייכט צו בעגרייפען ווי שטירמיש ס׳זענען געווען די זיצונגען פונ׳ם בוקאווינער לאנדטאג, אין וועלכען ס׳זענען פארגעקומען אזאלכע וויכטיגע ענינים ווי די וואהלרעפארם צום לאנדטאג און צום טשערנאוויצער געמיינדעראט. סוף כל סוף האט מען די רעפארמען מיט א גרויסער שטימענמעהרהייט דאך אנגענומען און זיי דארפען נור נאך סאנקציאנירט ווערען פונ׳ם קאיזער, דערוויל ביז דער קאיזער וועט זיי אנ־נעהמען איז דער לאנדטאג געשלאסען געווארען.

אונזער בילד ווייזט די לעצטע זיצונג פונ׳ם בוקאווינער לאנדטאג, לויט׳ן אלטען רעושים, מיט׳ן לאנ־דעסהויפטמאן אנגעא־רנעטען דר. פאן וואסילקא און מיט׳ן לאנדעספרעזידענט ריטער פאן בלייעבען בתוכם.

די שטארקסטע מאשין אין דער וועלט.

די דואיסבורגער מאש׳ינענפאבריק, האט איצט געמאכט א נייע מאשין צום ביעגען פון פאנצערפלאטען, וועלכע האט אזא קראפט. אז זי קען בויגען א משא פון 10 טויזענד טאנגען, אדער 10 מיליאן קילאגראם. ס׳איז זיך שווער פאר־צושטעלען אזא שווערע זאך און מיר מוזען זיך פאר די אויגען האלטען א פיראמידע פון ניט וועניגער ווי 250 גרויסע לאקאמאטיווען איינס אויפ׳ן אנ־דערען, אט אזא פיראמידע וועגט 10 מיליאן קילאגראם און אט אזא לאסט פון 250 באהנלאקאמאטיווען איז די מאשינע בכח איינצובייגען. ווען מיר קוקען זיך צו צי דער גרעס פון דער מאשינע, זעהען מיר ווי ווינציג, קליין אט דאס איז און עס ווילט זיך אונז ניט גלויבען, אויב אזא מאשינדעל איז בכח אזא שווערע זאך איינצובייגען און איז עס אזוי, די מאדערנע טעכניק בעווייזט אמת׳ע וואונדער און ווען מיר בערעכענען נאך, אז ניט אין היטען, נור אין קאלטען צושטאנד, ווען די פלאטע איז ניט ווייך קען די מאשין אזא זאך איינבעגען, אזוי מוזען מיר זיך אמת׳דיג פערוואונדערן וואס מענשליכע הענד זענען בכח היינטיגע צייטען צו שאפען.

אין אונזער היינטיגער נומער, ברענגען מיר דאס בילד פון דער שטארקסטער מאשין אויף דער וועלט.

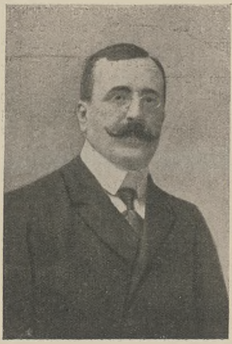

דער נייער שפאנישער מיניסטערפרעזידענט דאן יאזע קאנאלעאס.

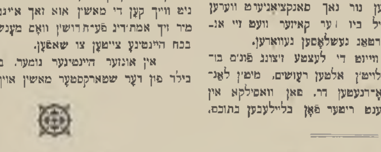

שרעקליכע שיפס־קאטאסטראפע: דאס אונטערגעגאנגענע שיף „גענעראל כאנזי“.

א זשלטשנער איינפאל.

(סקיצע)

דעם טיטול „שרייבער“ האט זיך שמואל שמעלקי ערוואָרבען נאָך בחור־ווייז. דען ער האט געהאַט, ווי מען האט געזאגט ביי איהם אין שטעדטיל, אַן־אויסגעצייכנעטע האַנד. זיין „ביה“, „לכבוד“. פֿלעגט ער אַזוי קינציג פֿערציקען אַז מ'האָט געגאַפֿט קוקענדיג. היינט זיין טאַלענט צום אויפֿזעצען אַ בריעף האט מען געריהמט. צו יעדער פֿאַך האט ער געהאַט שטאַף, סיי אַ סוחר־ישער בריעף, אַ ליעבע בריעף, חתן כלה בריעף וכדומה. פֿלעגט מען קומען צו שמואל שמעלקי'ן, און אַז ער האט אָנגעשריבען אַ בריעף — פֿלעגט מען זאָגען — האט מען איהם געדאַרפֿט אויסקישען יעדען פֿינגער. ממש די בריעף רעדען אַליין. קיין עול פרנסה האט ער נאָך נישט געהאַט, זיין פֿאטער האט איהם געהאָדעוועט און געוואַרט ביז גאָט וועט איהם צו שיקען אַ זווג נאָך זיין ווערטה נאָך.

האַבענדיג צייט און וויסענדיג אַז ער האט אַ טאַלענט צום שרייבען האט ער געהאַט מיט דער צייט בעגעהרט צו ווערען, נישט נור אין זיין שטעדטיל, נור אויך אויף דער ברייטער וועלט.

מיט דער „ברייטער וועלט“ האט ער געמיינט צו זיין אַ שרייבער אין די צייטונג. אַך! ווי שעהן וואלט געווען — האט איהם די פֿאַנטאַזיע געמאָלען — ווען הינטער איין אַרטיקעל אָדער אַ פֿעליטאָן זאל זיין געדרוקט זיין נאָמען! עפּיס די געדרוקטע אותיות האָבען אין זיך אַ מאַגנעטישע קראַפֿט. ס'ציהט אַזוי צו זעהן דעם נאָמען מיט געדרוקטע אותיות. נור אַזוי ווי ער האט דער ווייל די פֿאַנטאַזיע נישט געקענט פֿערווירקליכען, ערשטענס האט ער נאָך בשום אופן נישט געקענט אויף זעצען אַ זאַך ס'זאָל זיין, ווי ער אַליין איז נאָך געווען אַ מבין ראַ־וף, ראוי לדפוס. צווייטענס איז נאָך אין יענער צייט נישט געווען קיין יודישע בלעטער. האט ער אלוא זיך בעפֿריעדיגט דער מיט וואס ער האט זיך געלאזט אָפּדרוקען וויזיט־קאַרטען:

שמואל שמעלקי בר' פֿייטעל דוד זילבערשטיין.

(ספר מהיר).

נאָך דעם ווי ער האט אָפּגענומען די קאַרטען פֿון דער דרוק האט ער זיך זאַט נישט געקענט אָנקוקען אויף דעם געדרוקטען נאָמען. אַלע ווײַלע האָט ער אַרויסגענומען פֿון דער קעשענע, אַ קוק געטהון און אַנגעקוואָלען. ביז עס איז דער מיט געוואוהנט געוואָרען און האט אָנגעהויבען האָפֿען ער זאָל שוין דער לעבען זעהן מיט אַזעלכע אותיות זיין נאָמען אין אַ צייטונג.

אַ בעל־מלאכה — האט ער געזאָגט — דאַרף האָבען געציינג, און אַז מ'וויל זיין אַ שרייבער דאַרף מען זיך פֿערשאַפֿען ביכער. ער האט נאָך געזוכט ה'י ערניץ אַ ראָמאַן אין דורך געלעזען, איבערהויפּט האט ער שטאַרק מקנא געווען שמ"ר'ן. ס'האט זיך איהם נאָר נישט געקענט לייגען אויפֿ'ן מח. ווי שרייבט עס אַ מענש אַזוי פֿיעל ביכער, און אַלע זאָלען אַזוי זיין אינטערעסאַנט, אַזוי בעצויבערט — פֿלעגט ער זאָגען — ווי שמ"ר'ס אַ ראָמאַן בעצויבערט איז נישטאָ קיין גלייכען. נאָך דעם ווי ער איז שוין געווען בעלעזען אין פֿיעל ראָמאַנען, האט ער אָנגעהויבען טראַכטען אַ טהעמאַ ווענען אַ ראָמאַן. מיט פֿיעל מיה האט ער צונויף געשטעלט אַ ליעבע מעשה מיט אַלע פּרטים פֿון אַ ראָמאַן ווי: שיסען זיך איבער אַ מיידעל. פּלוצים איז דער אויף גערעכט געוואָרען, פּלוצים האט זיך אָנגעוואַרפֿט אַ פֿערליבטער זוהן און גראַדע אַ דאָקטאָר. פּלוצים איז מען פֿון טויט לעבעדיג געוואָרען, אַ־יינוואָרפֿענדיג זיך אין וואַסער זיך טרונקען איז פּלוצים אנגעקומען איינער און אַרויסגעשלעפּט — מיט נאָך אַ סך פּלוצים'ס, מיט אַ פּאָר ליעדער. וואָס אָהן דעם האט נאָך זיין מיינונג נאָך — דער ראָמאַן קיין פּנים נישט. נאָך דעם ווי ער האט איהם שוין פֿערפֿערטיגט און מיט גרויסע אותיות אָנגעשריבען „ענדע“ האט ער עס גענומען נאָך אַמאָל איבערלעזען. ער האט זיך אָבער נאָר נישט געקאָנט צופֿריעדען. ערשטענס האט ער זיך אויסגערעכענט, ווען דאָס ווערד אָבגעדרוקט וואלט עס געווען אַ ביכעלע פֿון עטליכע געציילטע בלעטליך. צווייטענס האט ער דערקענט אַז כמעט אין גאַנצען די מעשה האט ער ערניץ געליינט. אַ! האט ער דערביי אַ קרעכץ געטהון. אַ שווער שטיקעל אַרבייט איז אַן צו שרייבען אַ ראָמאַן פֿון אַ פּאָר הונדערט זייטען. ווער ווייסט צי וועל איך עס נאָך אַ מאָל דערלעבען!

זיין מוטה האט ער דאָך נישט פֿערלוירען. ווער ווייסט — האט ער זיך געטרייסט — צו אַט די שרייבערס וואס שרייבען די גרויסע ראָמאַנען, איז נישט אַן געקומען אַזוי שווער ווי מיר? „רוים איז אויך נישט אויף געשטעלט געוואָרען מיט איין מאָל“, זאָגט די וועלט. עס קען מעגליך זיין אַז זיי איז נאָך פֿיעל שווערער אָנגעקומען דאָס ערשטע מאָל עפּיס אָן צו שרייבען, אפילו אַזוי פֿיעל ווי איך האָב איצט אָנגעשריבען. און עס קען אויך מעגליך זיין, אַז מיט דער צייט זאָלען מיינע ביכער אויך זיין אַזוי פֿערשפּרייט אויף דער וועלט, און מ'זאָל זיי לעזען מיט אַזאַ חשק ווי אַנדערע אינטערעסאַנטע ביכער.

קיין תכלית צו פֿערזאָרגען זיך מיט ברויט האט ער נישט געקלערט, ניש־קשה, האט ער זיך געטראַכט. שרייבערײַ טראָגט אויך אויף פּרנסה, מ'זאָגט אַז די שרייבערס נעהמען געלד פֿאַר יעדער שורה, איך וועל נור אָבשרייבען אַ פּאָר אַרטיקלען יעדער וואָך און וועל שוין האָבען גענוג פּרנסה אויף אַ גאַנצע וואָך.

* * *

די צייט שטעהט נישט. שמואל שמעלקי איז געוואָרען אַ מטופל מיט קינדער און אַ מטופל מיט אַ סך אָנגעשריבענע פּאַפּירען. זיין פֿאַנטאַזיע: צו מאַכען ראָמאַנען פֿון אַ פּאָר הונדערט זייטען, האט ער שוין אויפֿגעגעבען. ער וואלט זיך שוין בעגנוגט אַמ'ווענינסטען זיינם אַנ'אַרטיקעל זאָל אָבגעדרוקט ווערען און אפילו מען זאָל איהם שוין נישט צאָהלען פֿאַר יעדער שורה.

מיר זעהען איהם איצט זיצען ביי זיין שרייב טיש, אויף וועלכען ס'איז אַנגעוואָרפֿען פֿערשיעדענע פּאַפּירען, בלעטער און אָפֿענע ביכער. די פֿעדער איז איינגעשטעקט אונטער'ן אויער און טראַכט. קענטיג אַז זיין מח אַרבייט איצט ענערגיש. אַלע ווײַלע האַפּט ער אַרויס פֿון אונטערן אויער די פֿעדער, טונקט איין אין טינטער'ל ריכטעט אָן די אונמערלאַנגע אינטערן פּאַפּיר און וויל עפּיס אָנהייבען שרייבען. באַלד האַפּט ער זיך צוריק, די פֿעדער זעצט ער צוריק אויף איהר אָרט, הייבט אָן בייסען די נאָגעל. אַ ציט אַ האָר, דערלאַנגט עס צום אויג, אַ־יין געלעגט אין מויל, פֿערבייסען מיט די ציין און אויס געשפּיגען, ער האַפּט אַרויס דאָס טיכעל פֿון דער קעשענע אַפּ געווישט דעם פֿערשוויצטען שטערן, אַ־אַפּ געוואָרפֿען פֿון זיך דעם קאַפּעלוש. פֿוי! — מאַכט ער — אַ מין היץ היינט איז נישט צום אויסשטעהן: ס'רינט פֿון מיר ריקעם ווייז. אַלעס ווערט ביי איהם געטהון שנעל און אויפֿגערעגט, האַסטיג ניט ער זיך אַ הייב אויף פֿונ'ם בענקעל און שפּאַנט איבער דער שטוב אַהין און צוריק מיט אַ פֿערקנייטשטען שטערן און בייזע גרימאַסען. וואס זאָל דאָס הייסען? — מאַכט ער מיט אַנ'אויפֿגערעגטער מינע און זיך דערביי אַ וועץ געטהון אויפֿ'ן בענקעל, אַזוי אַז ער האט עס שיער נישט צו בראָכען — שוין האט זיך אויסגעלאָזט שטאַף צום שרייבען! ערשט היינט האָב איך געמיינט אַז כ'וועל פֿערשרייבען די גאַנצע וועלט. אין איצט זיץ און ברעך דיר דעם מח. און נעה גיב דאס איבער דעם רעדאַקטאָר, וועלכער מאַכט מיר צו נישט אַלע מיינע קאָפּדרעהעניש'ען, וועלכע דרעהען מיר אויס דעם מח, נעהמען פֿון מיר אַרויס דעם דם התמצית. אויף איינעם זאָגט ער: ס'איז צופֿיעל געשריבען. אויף אַנ'אַנדערען מאַכט ער גאָר חוזק. דאָ געפֿעלט איהם מ'זאָל איהם שרייבען ווי די דרוק טעכניק פֿאָדערט, דאָ אַזוי און דאָרט אַזוי. און ואחרי ככלות הכל, אַז מ'טהוט איהם שוין צו ליעב אַלע שנעיונות, זאָגט ער זיך ערשט אָב גאָר קאַלט־בלוטיג אין בריעפֿקאַסטען: ס'וועט נישט געדרוקט ווערען.

שמואל שמעלקי חאַפּט אַ נומער פֿון די ביילעגענע בלעטער, און קוקט אַריין אַ פּאָר מינוט, וואַרפֿט איהם אַוועק און נעהמט זיך אַנ'אַנדערען. און מיט איינען פֿול קנאה שנאה בעטראַכט ער דאָס אַרטיקעל. דער רוח ווייסט עס! — מאַכט ער און גיבט אַ שליידער דאָס בלאַט פֿון זיך — ס'איז נור איין הצלחה זאַך. ווי איך בין אַ יוד! וואָס שטעקט אין אַרטיקעל? אדרבא איך וואָלט עס זעהר געוואָלט וויסען. ס'איז דאָך שמאַטע שבשמאַטע, ממש ס'עקעלט מיך צו לעזען, איך פֿערשטעה נישט. וואָס וויל ער דען דערמיט בעצייכענען? פֿון דעסט וועגען איז דאָס געדרוקט. און מיינע זאַכען, איך דאַרף מיך נישט נאַרען, זענען באמת נוצליך פֿאַר דער וועלט, דאַרטען טרעפֿט מען דאָך וויסענשאַפֿטליכע זאַכען, בעלעהרענדע, הומאָריסטישע, אויסער דעם איז דאָך ביי מיר די אויסשפּראַכע ריין, דייטליך אַז ס'איז דאָך טאַקי אַ מחיה צו לעזען. און נעה טהו עפּיס דער צו!

היינט די שירים. ווי פֿיעל כחות האָבען זיי ביי מיר אַרויס גענומען' ממש דעם מאַרך פֿון די ביינער, מיט'ן בלוטיגען שווייס ברענג איך אַרויס אַ שיר ער זאָל האָבען אַ פּנים. עפּיס אַ קלייניגקייט וואָס פֿאַר אַ ריזיגע אַרבייט דאָס איז? מען דאַרף צו פּאַסען אַז אַלע שורות זאָלען זיך גראַמען? און נאָך אַזאַ שווערע אַרבייט זאָל איך נאָר קיין נחת נישט האָבען, מ'דרעהט מיט מיר ווי לבן מיט יעקב'ן: שרייב איך אַזוי, זאָגען זיי: „נקודים“. מאַך איך שוין נקודים, שרייען זיי „ברודים“. בין איך שוין מדקדק אויף אַלעם כחוט השערה. לאָזט זיך אויס; כ'ווייסט ניט פֿאַר וואָס: מ'דרוקט נישט.

ס'איז מיר שוין גלאַט אַ פֿינסטערע בושה, אַלע בעקאַנטע האָבען מיט מיר צו טהון: שמואל שמעלקי, וואו זענען דיינע קענטניסען? שמואל שמעלקי, וואָס זעהט מען דיך עפּיס נישט אויף די גאַזעטען? שמואל שמעלקי אַ הין, שמואל שמעלקי אַ הער. נעה דערצעהל אַ יעדען בעזונדער וואו דער הונד ליגט בעגראָבען.

אָבער איז שוין נאָר קיין מיטעל נישטאָ? איז איהם איינגעפֿאַלען נאָך אַ קורצען נאָכדענקען, מיט שנעלע טריט איז ער צו געגאַנגען צו אַ קעסטעל פֿון וועלכען ער האט אַרויסגענומען אַ גאַנצען פּאַק פֿערשריבענע פּאַפּירען, און האט זיי אַרויסגעלעגט אויפֿ'ן טיש. געלעזען אַביסעל פֿון דעם אַביסעל פֿון אַנ'אַנדער. און מיט אַ פֿערצווייפֿעלטער מינע ווי מ'בעטראַכט אַ גוסס, האט ער בעטראַכט זיין פּראַצע פֿון אַזוי פֿיעל יאָהרען, וועלכע גוסס'ט אַזוי און ער קען דאָך דער צו נאָר נישט העלפֿען.

אַ ווײַלע איז ער געבליבען זיצען אונבעוועגט, מיט ביידע הענד אונטער געשפּאַרט דעם קאָפּ. שרעקליכע גרימאַסען האָבען זיך געוויזען אויף זיין פּנים. געפּינטעלט מיט די אויגען, אײַנגעקאַטשעט דעם שטערן. און נאָך אַ קורצער פּויזע, האט ער זיך אַ חאַפּ געטהון פֿונ'ם בענקעל, גלײַך ווי אַ שלאַנג זאל איהם אַ ביס טהון, און דאַבײַ אויסגעשריגען מיט אַ קול: יאָ, ס'איז רעכט! ווי איך בין אַ יוד. טײַערער פֿון געלד! דאָס הייסט איין איינפֿאַל! אויסגעצייכענט גוט! בראַוואָ, שמואל שמעלקי. ב'זט געפֿאַלען אויף אַ זעלטענעם איינפֿאַל! האט ער צו זיך געזאָגט.

פֿערראַשט, פֿערטראַכטען, ווי משוגע האט ער אָנגעהויבען לויפֿען איבער'ן צימער אַהין און צוריק, ער האט זיך געפֿינען אין דער לאַגע ווי איינער וואָס ערפֿינדעט עפּיס אַ וויכטיגע זאַך.

יאָ, האט ער אָנגעהויבען רעדען צו זיך, נאָך דעם ווי ער האט זיך אַביסעל בערוהיגט. פֿאַר וואָס זאָל עס טאַקי אַזוי נישט זיין? איצט ערשט הער איך די גאַנצע וועלט ווי דעם פֿאַר אַ יאָהריגען שנעע, מ'וועט מיר שוין קיינער נישט אויסוואַרפֿען, וואו זענען דײַנע קענטניסע? איטליכער וועט זעהן, אַז שמואל שמעלקי איז טאַקי פֿאָרט שמואל שמעלקי.

נאָך מעהר טהוט מיר הנאה אויף די רעדאַקטאָרען. אַדיע! רעדאַקטאָר'ען מיט אייערע בלעטער, מיט אייערע איבער נעהמעכטסען, מיט אייער נדלות, מיט אייערע בריעפֿקאַסטענס. אַדיע פֿון מײַן בעטען זיך, פֿון מײַן קלאַגען זיך ווי אַן'עבד שפֿל! צו אַלעם נעמט אַן'ענדע, אייך צו מײַנע צרות, ענמת נפש. אַרויסקוקענדיג יומם ולילה טאָמער וועל איך פֿאָרט האָבען די זכיה אַ מאָל געדרוקט צו ווערען. הער נאָר דאָס גליק! איך קוק מיך ערשט איצט אַרום ווי נאַריש איך בין געווען ביז אַהער, כ'האָב מיך געדאַרפֿט בעטען צו זיי. עפּעס אַ קלײַניגקייט דאָס גליק וואָס מ'האָט אַז מ'ווערט געדרוקט אין אַ צײַטונג, וואָס מ'לעזט עס דורך און מ'וואַרפֿט דאָס באַלד אַוועק.

זעצענדיג זיך צוריק צום טיש האט ער אַוועק געריקט פֿון זיך אַלע אָנגעוואָרפֿענע זאַכען, און האט

נעלענט פאר זיך נור זײנע מאנוסקריפטען, ער האט אנגעהויבען בלעטערען, סארטירען יעדעם מין אויף אן אנדער ארט. און פרעהליכע מינעס פול מיט צופריעדענהײט האט זיך נעוויזען אויף זײן פנים.

— ווי דום און פערנארישט איך בין עס נעווען! — האט ער אנגעהויבען רעדען צו זיך — פאר וואס זאל איך עס נישט טהון? ס'איז דאך א פשוט'ר קל וחמר: מה דאך א שטײנער למשל: „שלום-עליכם". „י. ל. פרץ", „מענדעלע מוכר-ספרים". „פרוג" און נאך אזעלכע. וואס זײערע שרייבעכצען זענען דאך שוין נעווען נעדרוקט און יעדער האט זײ נעלעזען. וואס דאס איז שוין אוודאי איבערינ איבערצודרוקען. שוין א כל שכן, מײנע זאכען, וועלכע זענען פריש נאך נישט קײן נעלעזענע. מענען דאך אוודאי און אוודאי צוזאמען נענומען ווערען אין אײנעם און אפנעדרוקט ווערען א זאמעל בוך, וועלכער וועט דאך נעווים בלתי ספק אינטערעסירען די וועלט.

פאר נדולה וואס ער איז נעפאלען אויף אזא קליגער המצאה, האט עס איהם נעטראגען אין די לופטען. א שווײס האט ארויסנעזעצט פון איהם, און ער האט עס נאך נישט נעפיהלט.

א, א שווער שטיקעל ארבײט שטעלט זיך מיר איצט — האט ער נעזאגט, און דאבײ א שיעפען זיפץ נעטהון — עפּיס א קלײניגקײט די ארבײט וואס איך האב פאר מיר. ס'איז נאר נישט אפצוזאגען זיך אזוי פיעל כתב-יד צונויף שטעלען. מ'דארף קודם כל יעדעס אויס'פײַן איבערקוקען וואו ערגעץ ארויס'וואַרפען, וואו צו זעצען, איבערבײַטען. מ'קען דאך עס אזוי נישט איבערגעבען אין דער דרוק ווי עס שטעהט און נעהט. און דאס אויספארטירען איז אויך א גוט שטיקעל ארבײט. מאמרים בעזונדער, סקיצען, דיאלאגען, מאנאלאגען, בילדער, קאמעדיע, דראמאטישע הומאריסטישע רעטהועל, שירים וכדומה — דאס אלעס דארף זײן עקסטרא אויסנעוועהלט און צונויף געשטעלט אזוי אז ס'זאל האבען א פנים.

חא, חא, חא! ס'נעחמט מיך אוש אן א געלעכטער, אז איך דערמאן מיך. ווי שעהן דאס וועט אויסזעהן: א בוך מיט וויסענשאפטליכע מאמרים, פעליעטאנען, שירים, ווערטליך און פאר'נס אויס'ן „שער" וועט שטעהן מיט גרויסע אותיות: פערפאסט פון „שמואל שמעלקי". יא, ווי אזוי וועל איך דעם בוך א נאמען געבען? אט דאס איז שוין גראדע נארישקײט, מסתמא וועל איך שוין צו פאסען א נאמען אויך א שעהנעם. למאי מ'דארף נאך צו שרײבען אײן „הקדמה". זאל איך מיר שוין ברעכען דעם קאפ? דאס איז אלס נארישקײטען, ס'וועט נאך זײן צײט דערויף!

אפשר וואלט נאר נעווען א פלאן, איך זאל מאכען אין בענדער? — איז איהם אײנגעפאלען אין מח — יעדעס מין אין א בעזונדער באנד, הא? — נײן ס'טױג נישט! ס'וועט נישט זײן אזוי פיעל מאטעריאל. למשל שירים, האב איך דען אזוי פיעל אז ס'זאל זײן א בוך דערפון? ס'מוז מאקי אלעס זײן אין אײנעם. לע"ע דאַרף מען קויפען פאפיר און זיך נעהמען צום איבער שרײבען, מען מוז דאס אין גאנצען מהחל ועד כלה איבער שרײבען, וועט עס נאר אײן אנדער פנים בעקומען. דער עיקר: ווי דער לעב איך עס שוין זעהן פארטיג.

נור טפו, צו מײנע שונאים'ס קעפ! וואס רעד איך? צו בין איך דול, צו משוגע? מײן גאנצער פלאן האט דאך נישט די ווערטה אײן אויסגעבלאזען אײ שלעכט. כ'בין פערקראכען כ'ווײס אלײן נישט וואו. דעם ארימאן וואו מען לענט איהם איז ביטער און פינסטער. העך נור א קאפ וואס איך האב! כ'זאג מיר אפ גלאט פשוט אין דער וועלט אדײן: כ'וועל נעהמען און אפדרוקען. וואו וועל איך נעהמען אזוי פיעל געלד אויף דרוק קאסטען? ס'איז עפּיס א שפיעלכעל? דאס דאַרף קאסטען א פאר הונדערט רײניש. ביטער ווי גאל! ס'נעהמט מיר אראב דעם קאפ. וואס טהוט מען? וואס פאר אײן עצה גיעט מען זיך? כ'וועל דאס נישט איבערטראגען, ווען דער פלאן נעהט אויך צו גרונד.

ס'האט שמואל שמעלקי'ן ווירקליך דעם קאפ אראבגענומען. ער איז ארומגענאנגען א צײט ווי צו טראַנען, מעלאנכאליש, מיט קײנעם נישט גערעדט א ווארט, ער האט גאנץ גוט געוואוסט אז קײנער קען איהם אין דעם נישט העלפען, זײן געדאנק האט איהם נור נעטראגען: וואו נעהמט מען דרײפיער הונדערט רײניש? פערשיעדענע פאנטאזיעס האבען זיך פאר איהם געבילדעט. וואו ער איז געגאנגען האט זיך איהם געדאכט. ווען למשל: אט אזוי ווי איך געה דא און געפין אנ'אפּותיקא וואלט איך שוין געוואוסט וואס איך האב צו טהון, אדער: ווען ס'רײסט זיך איצט אפ עפּיס א גוטע ירושה — האטשע ער האט נאר נישט געפיהלט קײן רײַכע קרובים אין זײן משפחה. איבערהויפט האט ער זײן גאנץ האפנונג ארויף געלענט אויף דער לאטעריע, כ'ווײס אפילו — האט ער געזאגט — אז ס'איז שווער צו מאכען א טערני, מאקי אפשר אונמעגליך, נור מיר דאַרף איצט גאט טהון א נס און זאל דוקא טרעפען. ער האט נישט פערפעהלט אײן ציהונג ער זאל נישט שטעלען א פאר זעקסעריליך. נומערען האט ער זיך אויס געוועהלט פון ווערטער, ער האט למשל געפריווט נעהמען דאס ווארט „מולי" און האט געשטעלט 30,7,40 און נאך אזעלכע ווערטער. און בײַ יעדער ציעהונג איז ער געוועזען פול האפנונג אז דאס מאל טרעפט ער געווים, ער מוז דארט מאכען א טערני.

ס'האט זיך איהם שוין אפילו יא אײַן געי'ננב'ט א געדאנק וואו צו נעהמען געלד, נור אז ער האט דאס גענומען אויף דעם זינען האט ער א פיעבער האפטיגען שווידער געטהון, נײן, האט ער מיט אײן ענטשלאסענעם טאן געזאגט, כ'קען דאס נישט טהון, כ'טאר דאס נישט טהון! כ'קען מיך אונגליקליך מאכען אויף אײביג. כ'וואלט א שײן פנים געהאט.

און צוריק שמועסענדיג — האט ער אן געהויבען נאך דענקען — לאמיך איך מיר נור טאוואלי אויסרעכנען.

וואס שטעהט דא דעם אונגליק? כ'וועל פערקויפען מײַן נחלה וואס דאס איז מײַן גאנץ פערמעגען וועט מיר — הײסט עס — אויסקומען זיצען אין קאמערינע, דאס איז אפילו נישט אזוי געפעהרליך. אי וואס? ס'וועט דארפען צאהלען דירה-געלד, דאס איז נאך אויך נישט פון די גרויסע אונגליקען — נור וואס דען? אײן בײן שטעהט מיר אבער אין האלז, וואס דאס איז באמת דאס ערנסטע:

מיט וואס וועל איך חתונה מאכען מײַן מײדעל? דאס שטיבעל איז דאך אײַגענטליך איהרס, מ'האט עס איהר איבערגעלאזט בירושה אום זי זאל האבען מיט וואס זיך פערזארגען, זאל איך עס איצט רויבען פון איהר? וועל איך נישט זײַן א מערדער, א פעלד גזלן? הא? האב איך דען דאס רעכט אפילו א קלעהר טהון וועגען דעם?

נור וואס רעד איך — האט ער זיך פלוצים א חאפ געטהון ווי פונ'ם שלאף — דער קאפ איז מיר אזוי דערשלאגען אז איך ווײס שוין נאר נישט וואו איך בין אין דער וועלט. וואס הײסט עס עפּיס? דאס געלד וועט דען חלילה געהן צו גרונד, צו וואס? הא? נאך א מאל, צו בין איך משוגע, צו מטורף? דער חשבון איז אויף דער האנד: כ'וועל לאזען אפדרוקען, מיר וועלען נעהמען למשל 5000 עקזעמפלארען, א פרײז וועל איך שטעלען 1 כתר פער שטיק און אז אין וועל אפילו לאזען בײַ די מוכרי-ספרים'ניקעס צו 30 קרײצער א שטיק וועל איך אויך מײַן באבעס ירושה נישט דערלענען, איז פאר'ן ערשטען טויזענד האב איך שוין 300 גילבער. הײַנט וואס וועל איך טהון מיט די איבעריגע? איך וועל זײ אײַנזאלצען, וואס? כ'וועל אוי צו ביסליך אויספערקויפען און אז גאט וועל הײַסען וועל איך נאך קענען קויפען א הויז א שעהנערס און א סך נ-עסעס פון מײַנעם.

א חוץ דעם קען מען דאך דרוקען די צווײטע אויפלאגע, די דריטע א. ז. וו.

נאך פיעל איבערלעגונג און נאך פיעל מחלוקת מיט'ן ווײַב האט שמואל שמעלקי פאר-קויפט דאס אײנציגע שטיקעל פ-ײיסט זײַן דאס הײַזעל און געלאזט אפדרוקען אויף שעהן פאפיר זײנע כתבים מיט'ן נאמען: „כל כתבי שמואל שמעלקי". ער האט דערווײל געלאזט דרוקען אין אײניגע צײַטונגען א „בשורה טובה" אז בקרוב וועט ארויס פון דער דרוק א בוך מיט זעהר אינטערעסאנטע בעלעהרענדע וויסענשאפטליכע לעזע שטאף און מאקי אנ'ס גערעכענט דעם גאנצען אינהאלט פון אירם. און ווער עס וויל דעם בוך בעשטעלען — האט ער געענדיגט אין דער מודעה — זאל זיך ווענדען אויף מײַן אײגענעם אדרעס.

לעבעדיג און לוסטיג לויפט ארום שמואל שמעלקי איבער די גאסען און דערצעהלט א יעדען פון זײַן גדולה און מאכט שוין בעשטעלונגען אויף זײַן בוך.

— איצט שטעלט זיך א צײַט פון מאטען — ווענדעט ער זיך צו זײַן ווײב — דער בריעפטרעגער וועט עס האבען א שטיקעל ארבײט. אלע טאג מיר ברענגען קארעספאנדענציעס, געלד בריעף פון דער וועלט. כ'וועל מיך נאר נישט קענען צערײַסען, דעם ענטפערן דעם שיקען סחורה און די גאנצע ארבײט איז אויף מײַן קאפ.

שמואל שמעלקי האט שוין מיט מזל אבגענומען די ביכער פון דעם דרוק. ער האט נאר נישט געהאט קײן פלאץ, אין דעם נײַען שטיבעל וואס ער האט זיך דערווײל געדונגען, וואו אבצולעגען די פעק, ער האט געמאכט עטליכע עקזעמפלארען און אפגעשיקט צו די יעניגע וועלכע האבען בײ איהם בעשטעלט. מיט די צו-נויפגענומענע קרײצערס איז ער אהײם געקומען פערפלאמט פערסאפעט, און געשפינען אין דער זשמעניע און דאבײ געזאגט: ס'זאל נור זײַן א גיטער פאטשיאנטאק. איצט ערשט דארף מען זיך רעכענען וואס ס'וועט אן קומען פון דער וועלט, בעשטעלונגען פון סוחרי-ספרים.

יעדען טאג געהט ארום שמואל שמעלקי אויף גאס און נישט מטריח צו זײַן דעם בריעף טרעגער צו איהם אין שטוב, נור דער בריעפטרעגער מאכט זיך נאר נישט וויסענדיג און קוקט נאר נישט אין זײַן ווײַט.

א צײַט זעהר א לאנגע צײַט האט שמואל שמעלקי ארויס געקוקט אויף די קארעספאנדענציעס מיט די געלד בריעף וואס ער האט זיך גערעכנט פון דער וועלט, ביז ער איז מיעד געווארען...

סאקאל — יצחק בלאך.

דער גרעסטער ליגנער אין אמעריקא.

דער גרעסטער אמעריקאנער בלאפער, דער קעניג פון אלע אמעריקאנער ליגנער, איז אהנע צווייפעל געוועזען באַרנום, דער גרינדער און אײגענטהימער פון בארנום'ס צירק, וועלכער איז געשטארבען מיט אײניגע יאהר צוריק.

בארנום האט אנגעהויבען זײן קאריערע מיט א קלײנעם מוזעאום, וועלכען ער האט אמאל אין זײנע יונגע יאהרען געהאלטען. און זײן פערמעגען איז דאמאלסט בעשטאנען אין אײניגע הונדערט דאלאר און א וועגעל, אין וועלכען ער פלעגט ברענגען זײנע „אנטיקען" אין מוזעאום. ווען ער איז געשטארבען, האט ער איבערגעלאזט א פערמעגען פון א סאך צעהנדליגע מיליאָן דאלאר.

בארנום האט געמאכט זײנע מיליאָנען דורך בלאף. ער איז געוועזען דער ערפינדער פון האמבאג. די בלאפס און די ליגענס פון די „צײטונגס-אגענטען", וועלכע די דירעקטארען פון די טעהאטערע און די צירקען שטעלען אן, — דאס שטאמט אלץ פון בארנום'ען. ער איז געוועזען דער ערפינדער, דער טאטע פון דעם אלעם. זײן „פרינציפ" איז געוועזען: דאס פאלק האט ליעב בעשווינדעלט צו ווערען. און דיעזען „פרינציפ" זײנעם האט ער אײנגעפיהרט אין דער פראקטיקע און האט געמאכט דערפון מיליאָנען.

זײן טאלאנט אין בלאפען האט זיך ארויסגעוויזען נאך וועהרענד ער האט געהאלטען דעם מוזעאום זײנעם. א קינסטלער אין דעם איז ער אבער ערשט געווארען נאכדעם ווי ער האט ארגאניזירט דעם צירקוס זײנעם און איהם אנגעהויבען ארומשיקען איבער דער וועלט. אײנער פון די בעריהמטע שווינדלען זײנע איז בעקאנט אלס „דער בלאף מיט דעם הײליגען ווײסען העלפאנט". מיט דיעזען

העלפאנט זיינעם האט ער בעשווינדעלט אמעריקא און ענגלאנד.

בארנום האט געהערט אז די אונציוויליזירטע מענשען אין סיאם און בירמאה האלטען די ווייסע העלפאנטען פאר הייליג. און ער האט בעשלאסען אויסצונוצען דאס פאר זיינע געשעפטען. ער האט צוערשט געלאזט פארשפרייטען בעריכטען אין די צייטונגען, אין וועלכע עס איז געשילדערט געווארען ווי אזוי די ווייסע העלפאנטען ווערען פארגעטערט. יעדען טאג איז ערשיענען עפּיס נייעס וועגען די ווייסע העלפאנטען. עס איז דערצעהלט געווארען, אז די איינוואהנער פון סיאם און בירמאה האלטען די ווייסע העלפאנטען פאר געטער, אז זיי ווארפען זיך אונטער זייערע פיס און לאזען זיך פון זיי צוטרעטען, אז זיי בעדעקען זיי מיט גאלד און מיט זילבער און טהוען תפלה צו זיי, און אז עס איז פערבאטען אונטער טויט־שטראף צו העלפען ווען עס איז ארויספיהרען פון די דערמאנטע לענדער א ווייסען העלפאנט.

חדשים לאנג האט בארנום געשטופט די וועלט מיט דיעזע בעריכטע. עס האבען זיך געפונען מענשען, וואס האבען זיך ערקלעהרט אין דער פּרעסע און אין זשורנאלען פאר רייזענדע, וועלכע זענען געוועזען אין יענע לענדער, אין וועלכע האבען דאס אלץ געזעהן און וועלכע האבען צוגעלייגט נאך הונדערטע אנדערע מערקווירדיגע זאכען וועגען די ווייסע העלפאנטען. קיינער האט נאטירליך אין אנהויב נישט פערדעכטיגט, אז זיי זענען אלע אנגעשטעלטע אגענטען פון בארנום'ען. אין אלע דיעזע „רייזענדע" האבען בעוויינט מיט ביטערע טרעהרען דעם פאקט, וואס אמעריקא און אייראפא קענען קיינמאל נישט האבען די געלעגענהייט אנצוקוקען איינעם פון דיעזע ווייסע העלפאנטען, אין הונדערטער טויזענדער מענשען איז אויף דיעזען דערוועקט געוואָרען א שטארקער אינטערעס אין די ווייסע העלפאנטען.

ענדליך, אין 1883, האט בארנום געלאזט וויסען דער וועלט, אז עס איז איהם געלונגען צו קויפען א ווייסען העלפאנט אין מאנדעלייה, בירמאה. צוויי יאהר צייט, האט ער ערקלעהרט, האבען זיינע אגענטען געארבייט, אום צו קריגען דיעזען העלפאנט. און ענדליך האבען זיי געהאט ערפאלג, נאכדעם ווי ער, בארנום, האט בעצאהלט דעם קעניג א פערטעל מיליאן דאלאר פאר איהם. ער האט געשילדערט ווי אזוי די בעפעלקערונג האט געוואלט זיינע אגענטען טויטען ווען עס איז בעקאנט געווארען, אז זיי האבען געקראנקען א הייליגען העלפאנט.

דער העלפאנט איז געבראכט געווארען אין אמעריקא. ער האט אנגעמאכט א געוואלטיגע סענזאציע. בארנום האט איהם ארומגעפיהרט אין יעדע שטאדט און שטעדטעל. אומעטום איז מען אויף די קעפ געשטאנען אום אנצוקוקען די וואונדערבארע חיה. אין ענגלאנד, וואו בארנום האט זיין העלפאנט געבראכט, איז דער קאך נאך געוועזען שטארקער ווי אין אמעריקא. מען פלעגט ריידען וועגען דעם „ווייסען העלפאנט" אומעטום וואו מענשען פלעגען זיך נאר צונויפקומען, ביז.

ביז עס איז אין איין שעהנעם טאג בעקאנט געווארען, אז דער גאנצער עסק איז א בלאף. נישט איז בארנום'ס העלפאנט געקומען פון בירמאה, און נישט איז ער געוועזען ווייס. בארנום האט גענומען איינעם פון זיינע געוועהנליכע העלפאנטען און האט איהם געלאזט אפּניסען מיט פיעלע עמערס פון אזא שטאף, וואס רופט זיך „היידראזשען פעראקסייד". אין דער קאליער פון דעם שווארצען העלפאנט'ס האאר איז אפּגעבלייכט געווארען און ער איז געווארען גראה אנשטאט שווארץ. און די גאנצע וועלט האט געלאכט פון בארנום'ס טריק. אבער פיעלע הונדערטע טויזענדע דאלארס האט דאס איהם אריינגעבראכט.

א צווייטער פון בארנום'ס בלאפס איז געוועזען זיין בעריהמטער „פארשטיינערטער ריעז". ער האט אנאנסירט אז גראבענדיג ערגעץ אין די ווייטער געגענדען אין מעקסיקא, האט מען געפונען א מענשען, וועלכער איז 9 פוס די הויך, אין וועלכער איז אין גאנצען אומגעוואנדעלט אין א שטיין.

און מיט דעם „פארשטיינערטען מענשען" האט בארנום אנגעהויבען קלינגען די וועלט. זיין צירק איז בעזוכט געווארען פון דאקטוירים, פון געלעהרטע, פון פארשער און זיי האבען אלע שטודירט דעם „שטיינערנעם מענשען". זיי האבען אלע געמאכט אונטערזוכונגען. עס האבען זיך אנגעהויבען דיסקוסיאנען און קריעגערייען וועגען דעם ניט נאר אין די טעגליכע צייטונגען, נאר אויך אין די וויסענשאפטליכע זשורנאלען. א טהייל האבען געזאגט אז דער „פארשטיינערטער ריעז" איז ניט קיין שווינדעל, נאר ער איז א ריכטיגער מענש, וועלכער איז אומגעוואנדעלט געווארען אין שטיין אין צייט פון די טויזענדער יאהרען וואס ער איז געלעגען בעגראבען אין דער ערד. אנדערע ווידער האבען בעהויפטעט, אז אזא זאך איז אונמעגליך, און אז דער „ריעז" איז א שווינדעל. דיעזע ויכוחים האבען נאטירליך ארויסגערופען א שטארקען אינטערעס צווישען פובליקום, און בארנום האט א לאנגע צייט געמאכט בריליאנטענע געשעפטען. ענדליך האבען געוויסע אנגעשטעלטע, וועלכע בארנום האט ענטלאסען פון זייערע פלעצער, אויסגעזאגט דעם סוד, אז דער „פערשטיינערטער ריעז" איז בארנום'ס א שטיק איינענע פאבריקאציע.

מיט א יאהר צוויי טויזענד צוריק האבען אין געוויסע טהיילען אין שאטלאנד און אין אירלאנד געלעבט א ווילד פאלק וועלכעס איז בעקאנט אינטער דעם נאמען „דרודען". אלטע געשיכטע־שרייבער האבען געשילדערט זייערע מערקווירדיגע געוואוהנהייטען, זייער געצענדיענסט, זייער קריעגפיהרונג זייער לעבען.

בארנום האט געלאזט וויסען אין דער וועלט, אז ביי איהם אין צירק געפינט זיך א פאמיליע פון דיעזע „דרודען", וועלכע איז ענטדעקט געווארען ערגעץ אין א ווילדערנעס. און וועלכע זענען די איינציגע פארבליבענע פון יענעם ווילדען פאלק. ווידער האט אויסגעבראכען א קריעג צווישען פערשיעדענע צדדים. א טהייל האבען געזאגט, אז דאס זענען אמת'ע „דרודען", אנדערע האבען דאס ערקלערט פאר א שקר עס איז נאכהער ענטדעקט געווארען, אז די אלע וואס האבען זיך געשטריטען וועגען דעם אין די צייטונגען און זשורנאלען, זענען געוועזען אנגעשטעלטע פון בארנום'ען — זיי פלעגען קריגען פון איהם בעצאהלט אום צו אנצופיהרען דעם שטרייט. בארנום האט גאנץ גוט געוואוסט, אז גראדע דאס וואס פיעלע וועלען בעהויפטען אז ער בלאפט, וועט איהם ברענגען הכנסות.

עס איז איבעריג צו דערצעהלען די לעזער, אז בארנום'ס „דרודען" זענען געוועזען א שווינדעל.

און אזוי זענען געוועזען זיינע איבעריגע געשעפטען.

נייע אוניפארמען פאר דער עסטרייכישע ארמעע.

די נייע איינריכטונג, אז חוץ די זומערמאנעווערס, וועלכער זענען ביז איצט געוועזען, זאל אויך אין דער עסטרייכישער ארמעע איינגעפיהרט ווערען מאנעווער־איבונגען אים ווינטער, האבען עס דערצו געמוזט ברענגען, אז מ'זאל אויך בנוגע די אוניפארמען עפּיס אנ'ענדערונג טרעפען. די ביז־איצטיגע אוניפארמירונג איז אבסאלוט ניט ענטשפרעכענד געוועזען, די זעלנער זאלען קענען אין קעלט און אין פראסט זייערע איבונגען מיטמאכען און דעריבער האט די מיליטער בעהערדע געמוזט דערמיט זיך בעשעפטיגען, אז ס'זאל געשאפען ווערען א אוניפארם וועלכע זאל זיין אי לייכט אי ווארם און ס'זאל ניט שטערען די זעלנער, און די איבונגען. מ'האט אויך ניט קיין ספק נעדארפט קלעהרען. דורך דעם איבערציג פון דער רעזערווע אונטערוועש. האט מען ערציעלט אזעלכע אוניפארמען, ווי מיר זעהען זיי אויף אונזער בילד. דאס איז פארין מיליטער גאנץ ענטשפרעכענד און מאכען אויך א גאנץ שענעם איינדרוק.

אונזער בילד שטעלט פאר אין דער אוניפארם צוויי איבונגען אין א שנעענענד אין אבערעסטרייך.

ערעפנונג פון ענגלישען פארלאמענט.

דאס ניי־געוועהלטע ענגלישע פארלאמענט איז מיט געוויסען פאראד און אונטער די געוועהנליכע צערעמאניעס ערעפנעט געווארען.

די ערעפנונג פון פארלאמענט געשעהט דארט אויף דעם פייערליכסטען אופן און עס דויערט עטליכע טעג. איידער די דעפוטירטע קענען זיך נעהמען צו דער ארבייט.

ווי עס זעהט אבער אוים, וועט זיך דאס פארלאמענט נישט לאנג משען, ווייל צווישען דער רעגירונגס־פארטיי הערשען גרויסע דיפערענצען און מען רעכענט, אז דאס פארלאמענט וועט באלד ווערען אויפגעלעזט, און ס'וועלען פארקומען נייע וואהלען.

ארומפאהרענדע שפארקאסען.

אין ענגלאנד האבען עטליכע גרויסע באנקען איינגעפיהרט א נייע ארדנונג: כדי צו ערמעגליכען דעם פאלק אויפ'ן לאנד, איינצולעגען זייערע ערשפארניסע אין די באנקען, שיקען זיי ארויס א ארומפאהרענדע שפארקאסע אויף די דערפער מיט עטליכע בעאמטען. די שפארקאסע בלייבט שטעהען אין מיטען דארף, דאס פאלק פערזאמעלט זיך ארום, איבערגיבט זיינע ערשפארניסע און נעמט ארויס די קוויטונגען. דערנאך פיהרט מען דאס געלד איבער צו דער צענטראל־באנק, וועלכע שיקט יעדען צו זיין שפאר ביכעל.

נאטיצען.

איין דאווינג צארטער, ריינער טיינט: דיע מענשליכע נעדכטסהויט בעשטעהט בעקאנטליך אוים קליינען צעללען, דיע אין דען אינטערען שיכטען וועיך אונד דורכזיכטיג זינד. אבען אבער אבבלעטטען. נאכדעם זיע צו שופּען איינגעטראקנעט זינד. זאבאלד דיעזער פארגאנג מערקליך ווירד, ערשיינט דיע איבערפלעכע הארט, שווילינ, פערליערט איהרע דורכזיכטיגקייט, דיע פראפארטיאנען דער פעטטאבזאנדערונג ווערדען פערשויבען. עס בילדען זיך העללע אונד דונקלע שטעללען, קורץ עס ערגעבען זיך יענע ערשיינונגען, דיע מאן געמיינהין איינען שלעכטען אונריינען, אונגעזונדען טיינט נעננט. טריטט נאר איינע פערשטאפּונג: דער טאלגדריסען הינצו, זא פיהרט דיע רייצונג דיעזע דאדורך בעדינגט איוט. צור בילדונג פון פאסטעלן, קנאטכען, פיננען, מיטעססערן, אין בעזאנדערס שווערען פאללען זאגאר צו באלגנעשוואלסטען. דיעזעם אועבעל ווירקט אליין איינע בעהאנדלונג ענטגעגען, דיע נעבען דער הינצופיגונג דעם נאטירליכען פעטטעס פון גאנץ נייטראלער בעשאפפענהייט איינע ס'בסטאנץ אן דיע ערק־אנקטען אדער פערנאכלעססיגטען געוועבעטיילע הער־אנברינגט אונד דיע ענטציננדונג אויפהעבט. מיט דער פון דער פירמא בערגמאן עט קאמפ. אין דרעזדען אונד זעבלבען א/ע. הערגעשטעללטען „שטעקקענפפערד־ליליענמילך־זייפע" זינד ביירע אויפגאבען ערפיללט. דיע זייפע איזט פון פעללינג ניט־אלער בעשאפפענהייט אונד דער צוואץ פון בוראקס, דען זיע ענטהאלט, ווירקט אלס מילדעסטעס אלקאלי דען ענטציננדונגסמאטען אויס'ס ווירקזאמסטע ענטגעגען. צוגלייך בעווירקט אבער דער בוראקס איינער שנעללע אונד פיינע אונמערקליכע אבשטאסונג דער אונרייגען אונד דורך זומערשפּראסען אבער אנדערע פארבונגען דעם פיגמענטס בעאיינפלוסטען אבערהויט אונד ערוויזט זיך זאמיט ביי איינער היערנדען אנוועגדונג אלס אונבעדינגט צופעלעססיגעס מיטעל צור ערהאלטונג איינעס ראזיגען צארטען אונד ריינען טאינטס. דיע „שטעקענפפערד־ליליענמילך־זייפע" איזט און דען מייסטען אפאטהעקען, דראגעריען אונד פארפומעריען א שטיק 80 העללער צו האבען.

(נייער קאטאלאג). די פירמא טעפיכהויז־מעבעלהויז ס. שיין, ק. און ק. האף און קאמערליפעראנט, וויען I בויערנמארקט 12 (פיליאלע: לעמבערג העטמאנסקא 12) דאס גרעסטע און לייסטונגס־פעהיגע עטאבליסעמענט פון גאנצען לאנד. פאר וואוינונגס־איינריכטונגען און איינענדעקאראציאן האט ערשט ארויסגעגעבען זיין רייך־אילוסטרירטען קאטאלאג. אז מען בערופט זיך אויף אונזער בלאט, שיקט די וויענער פירמא דעם שעהנעם אלבום.

MAX ŠEGAŁŁ JONETTA HECHT

empfehlen sich als Verlobte.

Mikołajów bei Brody im Februar 1910.

אים הארעם פונ'ם סולטאן.

אריגינאל־ראמאן פון דער יונגטטער צייט.

(פארטזעצונג.)

איך פערשטעה באלד. וועגען וואס דא האנדעלט זיך און איצט ברויך איך נישט לענגער צו ווארטען.

איך רייס אויף די טהיר און שטירץ אריין מיט'ן געלאדענעם רעוואלווער אין דער האנד.

— וואס ווילסטו דא היער? — פ־ענט דער פאשא מיט כעס — ווער האט דיר ערלויבט. ביז אהער פארצודרינגען?

— דאס ווייסטו שוין שפעטער געוואהר ווערען — ענטפער איך שארף — איך בעפעהל דיר תיכף. פריי־צולאזען דעם געפאנגענעם און אויך דיזעס מעדכען דא. ווען נישט. איז דיין לעבען נישט ווערטה קיין פיאסטער...

אנשטאט צו אנטווארטען ציעהט דער פאשא ארויס זיין רעוואלווער און פרובט צו ציעלען אויף מיר.

אין צימער איז געוועזען. ווי שוין דערמאנט. האלב דונקעל. איך האב די נעד־שטאלט געזען איהם נישט נעקענט זעהען – אבער אין דעם מאמענט. ווען זיין רעוואלווער האט מיר א קענענעפינקעלט פאר די אויגען. האב איך ווי דערקענט. אז דא שטעהט פאר מיר דאס יודישע מעדכען. וועלכעס איך זוך שוין אזוי לאנג.

איצט דערשרעק איך מיך שוין נישט פאר'ן פאשא'ס רעוואלווער. אדרבה ווין פרעך פא־נעהן רייצט מיך נאך מעהר. נישט פיעל קלערענדיג ציעה איך ארויס מיין זעבעל און איידער ער קען זיך נאך אומדרעהען פאלט שוין א קלאפ איבער זיין האנד.

דער קלאפ האט נוט נעטראפען און די האנד איז איבערנעהאקט אויף צווייען.

די צוויי סאלדאטען וואס שטעהען נעבען דעם אלטען מאן, ווילען זיך אויף מיר שטירצען. אבער איך ערקלער זיי אז איך בין נעקומען אין בעגלייטונג פון סאלדא־טען — און זיי וויכען דערשראקען צוריק.

דער פערוואונדעטער פאשא פערליערט נישט וויין בעוואוסטזיין מיט א ווילדען כעס רופט ער צו די זאלדאטען:

— טעדטעט איהם! ער איז א פעררעטהער! א שפיאן! אלא־מירט די גאנצע וואך. זאל מען איהם בינדען אין איינשפערען.

איך זעה, אז ס'איז שלעכט. פאל איך אויף נייע המצאה און רוף:

— האלט אייך איין! איך בין נישט איינער אליין! דאס הויז איז א־ומגע־רינגעלט פון אונזערע פריינד! אויב אייער לעבען איז אייך ליעב. ריהרט זיך נישט פון ארט.

— מ'ר זענען פערלוירען! — רופט דער פאשא — אבער ווארט'ס נאר אויס הונד. מיר וועלען זיך נאך מיט אייך אברעכענען!

דערנאך ווענדט ער זיך צו מיר אין פ־ענט:

— זאג וואס פערלאנגסט דו פון מ'ר?

— געקומען בין איך וועגען עפ'ס אנדערש! — ענטפער איך שארף — אבער זעהענדיג וואס דא נעהט פאר, וויל איך די געפאנגענע און דעם אלטען מאן בעפרייען...

— דאס קען נישט זיין! — ענטפערט ער — זיי זענען פאליטישע געפאנגענע און איך קען זיי נור ארויסלאזען איבער דירעקטען בעפעהל פון זיין קייזערליכען מאיעסטעט.

— איך האב דאך אבער געהערט או דו פערלאנגסט עפ'ס אנדערש — זאג איך — ראצו האסטו קיין רעכט און איך פאדער דיך — נאכאמאל אויף. זיי תיכף פ־ייצולאזען!

אונזער געשפרעך ציעהט זיך א צייט לאנג. ער וויל נישט, איך בעפעהל איהם. דראהע מיט דער שרעקליכסטער ראכע, ער האלט זיך אבער ביי זיינעם — ער קען נישט און וויל נישט!

דאס מעדכען שטעהט אויף איהר ארט ווי פערשטיינערט און שווייגט.

איך בין מיט איהר שוויינען זעהר צופ־יעדען. עס איז בעסער. או זי זאגט נישט

אויס. או זי קען מיך, ווייל טאמער געלינגט מיר נישט, זי צו בעפ־ייען, וועט מען פין איהר שוין שפעטער ארויספרעסען א געשטענדניס ווער איך בין.

וועהרענד איך האב מיך אזוי פערטיעפט אין געשפ־עך מיט'ן פאשא, האב איך גאר נישט נעמערקט, או איינער פון די צוויי זאלדאטען האט זיך דערווייל א־ויסגע־האפט און באלד איז דאס צי'מער איבערנעפאלען געווארען פון עטליכע זאלדאטען, וועלכע האבען מיך ארומגערינגעלט פון אלע זייטען, רופענדיג: טעדטעט דעם רעד־וואלוציאנער!

איך זעה, אז ס'איז שלעכט — שיעס איך אוי'ס עטליכע מאל. מיט מיין רעד־וואלווער טעדטע איך דעם פאשא און עטליכע זאלדאטען און בעניין די געלעגענהייט. ווען די חברה איז שטארק איבערראשט און דערשראקען, מיך ארויסצוהאפען פון צי־מער און נעלם צו ווערען...

א'צט ווייס איך שוין, וואו דאס מעדכען נעפונט זיך — ענדיגט רעשאד ביי זיין שילדערונג — איצט וועל איך זי שוין בעפרייען. דער פאשא לעבט נישט מעהר, ווי איז בודאי נאך געבליעבען אין ארעסט און פון דארט וועל איך זי נאך קענען ארויס־נעהמען.

— דו האסט רעכט! — ענטפע־ט איינער פון די אנוועזענדע — אבער איך רעכען, או דו־ך דיין אויפט־עטען וועט אונזער גאנצע זאך פערראטהען ווערען. איך מאך דיר נישט קיין פארווירפע, אבער איך רעכע, אז מיר מוזען אונז איבערדעם ענטשליעסען, וואס שנעלער אנצוהייבען אונזער ארבייט, איידער מען פאקט אונז.

אלע אנוועזענדע שטימען צו דיעזער אנזיכט און די פערזאמלונג בעשליעסט, זיך תיכף צו נעהמען צו דער ארבייט.

עס ווערד בעשפראכען א געוויסער פלאן ביז אויף אלע איינצעלהייטען און בעשלאסען, דעם אנדערען טאג זיך צו נערמען אנצוהייבען צו טהון.

לעצטעס קאפיטעל

ענדליך פריי!

אים סולטאן'ס פאלאסט רעש'ט זיך און קאכט זיך שרעקליך.

אלע הויפבעאמטען לויפען ארום ווי משוגע. קיינער ווייסט זיך קיין ארט צו טרעפען.

יעדער האט מורא פאר דעם אייגענעם שאטן, יעדער ציטערט פאר'ן אייגענעם לעבען...

וואס איז געשעהן? — די יונגטירקען האבען דעם סולטאן פארגעלענט זייערע פארערונגען, עס זאל אין דער טירקיי ווידער איינגעפיהרט ווערען די קאנסטיטו־ציע. דער סולטאן האט זיך בעראטהען מיט זיינע מיניסטער און עס איז בעשלאסען געווארען די יונגטירקישע פאדערונגען אנצונעהמען, ווייל ואנסט דראהט די געפאהר. או עס וועט אויסברעכען א מיליטערישע רעוואלוציע!..

גאנץ קאנסטאנטינאפעל פייערט היינט דעם זיג פון דער פרייהייט! דאס פאלק איז פערזאמעלט אויף די גאסען; מען גראטוליערט זיך געגענזייטיג, פרעמדע מענשען קושען זיך און ווינשען זיך מזל־טוב — עס איז א גרויסער יום־טוב אין שטאדט.

בלויז אים סולטאן'ס הויף האט די נייע פאליטישע ענדערונג ארויסגערופען א שרעקליכע מהפכה; די הויף־בעאמטען האבען מורא בעקומען, אז איצט וועלען ארויסקומען ווייערע אלע שווינדעלייען און מען וועט זיי בעשטראפען פאר זייערע מעשים.

די הודערטער שפיאנען וויעדער האבען געציטערט. אז איצט וועט מען זיי שוין נישט מעהר ברויכען און זיי וועלען פערליערען זייער ברויט.

אין דעם ערשטען מאמענט האבען זיי נאר נישט געוואוסט. וואס צו טהון און ווי אזוי זיך צו ראטעווען.

שפעטער אביסעל האבען זיי זיך ערהאלט אין צוזאמענגערופען א געהיימע פערזאמלונג ביים אבעראייגוך אשמא. וואו זיי האבען געוואלט זיך בעראטהען וועגען זייער צוקונפט. (ענדע קומט).

מיט דער היינטיגער נומער האבען אלע דירעקטע אבאנענ־טען בעקומען דאס ערשטע העפט בית ישראל אלס פרעמיע.

B. Gabryelska, Kraków,
kupuje, sprzedaje i najmuje — fortepiany pianina, harmonie i pianole — krajowe i zagraniczne nowe i przegrane — za gotówkę i na spłaty — bez zaliczki

GRANICA
St. Kol. W. W. Rubla, austryackie korony, franki, marki i t. p. sprzedaje i kupuje najkorzystniej dla pasażerów. Specyalny Kantor wymiany wszelkich monet Władysława Hertza na stacyi „Granica". Pociągi tak przychodzące jak i odchodzące zatrzymują się przeszło godzinę. Kantor znajduje się w westybulu dworca naprzeciw kas biletowych stacyi „GRANICA"

המבשר

שבועון עברי המופיע בקושטא.

כימים הראשונים לח׳ דצמבר שנה זו התחיל להופיע בקושטא שבועון עברי חדש בשם „המבשר״.

„המבשר״ משיף לתחיה לאומית בין יהודי המורח, וישמש לאחינו הספרדים. שקוו ושנו בספרותנו העתיקה כגשר־המעבר לספרותנו החדשה.

„המבשר״ מעורר בקרב המוני הספרדים אהבה לשפתנו ולכל קנינגו הלאומיים.

כלפי ארצית הטלה שמש המבשר בתור ראי נכון, שבו ישתקפו החיים היהודיים והכללים שבמורח בכל שנוייהם, צבעיהם וגווניהם.

בקצרה: „המבשר״ יהיה שבועון עברי מזרחי להפצת השפה העברית תרבותה וספרותה, ולמודיע מכל הנעשה בתוך העדות היהודיות בתורקיה ובארץ ישראל.

ובהיותו במרכז החיים המדיניים שבמזרח יקדיש „המבשר״ בכל גליון וגליון מקום נרחב להשקפה על המקרים הכלליים שבמדינה, המענינת כל יהודי באשר הוא יהודי.

טובי הסופרים העברים בארץ ישראל ובגולה משתתפים ב„המבשר״ בקביעות באופן ש„המבשר״ יצטיין גם בצורתו הספרותית.

מחיר „המבשר״: לשנה 10 קרונות, לחצי שנה 5 קרונות, ולרבע שנה 3 קרונות.

כתבת המבשר:

Journal Hamewasser Deutsche Post, Postfach 216, Konstantinopel.

סוכנים יבוקשו בכל הארצות.

הרוצים בגליונות־לדוגמא יואילו נא לפנות לפקידות „המבשר״ בקושטא עפ״י הכתבת הנזכרה ויצרפו נא למכתביהם תוי־פיסתה 25 העלע״.

אפשר לחתום על „המבשר״:

אצל מרכז המורים בגליציה:

Zentrale des hebr. Lehreiverbandes Oesterrelchs, Rohatyn.

אצל ח. איצקוביץ: Rzeznicka 9, Lemberg

ספרי המנוח דר. שלמה רוביז.

יצאו לאור בדפוס מהודר:

תהלת הכסילים

או צואת בעור בן חמור

(הלצה)

הוצאה חדשה ומתוקנת ע״י המחבר. (ההוצאה הראשונה אינה במציאות)

המחיר 2 כתרים.

שני לוחות הפילוסופיא

יכילו אמונות השניות (Dualismus) ודעות האחדות (Monismus)

בשלשת יסודות הפילוסופיא שהם: האלהים התבל והאדם. (עם תמונות המחבר)

המחיר כתר אחד.

ספור יצירת העולם

בהסכמת עם הדעה בהשתלשלות הבריאה (Evolutionismus) ועם הדעה באחדות מוחלטת ביקום התבל (Monismus)

מחירו כתר אחד.

ע״ הדעת

הוצאת שניה (ההוצאה הראשונה אינה במציאות) שמות ותכן כל החכמות והמדעים למיניהם בתבנית עץ עם שרשיו וענפיו.

המחיר 40 העללער (עם המשלוח).

ארבעת הספרים נמכרים אצל המו״ל:

Josef Fischer, Buchdruckerei, Krakau, Grodgasse 62.

לעזט די טעגליכע צייטונג

דער טאג

„דער טאג״ קאסט:

אין קראקא און לעמבערג:

מאנאטליך	1.20 קראנען.
פיערטעליעהרליך	3.50 „
האלביעהרליך	7.— „
איינצעלנע נומער 6 העלער.	

אין גאנץ עסטעררייך:

מאנאטליך	1.50 קראנען.
פיערטעליעהרליך	4.— „
האלביעהרליך	8.— „
איינצעלנע נומער 8 העלער.	

אין רוסלאנד: מאנאטליך 50 ק. פיערטעליעהרליך 1.50 רובל. האלביעהרליך 3 רובל. איינצעלנע נומער 2 קאפ.

אין אויסלאנד: מיט טעגליכער צוזענדונג פער קווארטאל 7 פראנק. גאנציעהריג 25 פראנק. איינצעלנע נומער 12 סענטים.

פרעמיע פאר די אבאנענטען.

די דירעקטע אבאנענטען פונ׳ם „טאג״ בעקומען אלס בחנם׳דיגע פרעמיע „בית ישראל״ (א פאמיליענבלאט פאר יעדען יודישען הויז).
די אילוסטרירטע ליטערעריש־בעלעטריסטישע מאנאטשריפט

דאס ערשטע העפט ערשיינט שוין אים קומענדען חודש יענער.

די אבאנענטען פון דער „יודישער אילוסטרירטער צייטונג״ בעקומען דעם „טאג״ מיט 10% ביליגער. עבענזא ווערען די אבאנענטען פון דעם „טאג״ בעקומען די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג״ מיט 10% ביליגער.

אדרעסע: **Redakcya „DER TAG“ (Dzień) Kraków, Grodzka 62.**

Skrzynka pocztowa 124.

פאר רוסלאנד: י. מערעצקי, ווארשא, כמיעלנא 49. פיליע אין לאדז: פשעיאזד 16.

עפּילעפּסיע.

ווער עס אן פאלזכט, קרעמפפען א. אנדערע נערוועזען צושטענדען ליידעט, פע־לאנגע ברא־שירע דאריבער. ערהעלטליך גראטים אונר פראנקא דורך די

Privil. Schwanen-Apotheke
Frankfurt a. M.

פאן איינען עסטעררייכישען באנקהויזע ויע־דען טיכטיגע פלאצפע־רעטער צור ענטגעגענאהמע פון בעשטעללונגען אויף לאזע נעגען ראטענצאהלונגען געגען האהע פראוויזיאן געזוכט.

אפערטע זינד צו ריכטען:
Anker Posada-Olechowska Postrestante

זאראוואסער־מאשינען קופפער צילינדער אלע־א־ט .ערצ־פס־ארטיקעל פיר וואד־וואסע־פאבריקען ליפערט ביללינ
Brückenstein Lemberg, Panieńska 15.

Die besten Erfolge

erzielen P. T. Fabrikanten und Kaufleute durch Inserierung im

„Eisenbahn-Courier"

Anfragen erledigt:

Das Reklame-Bureau „PRINCIPIA"

Krakau, Markagasse 21.

די פערטרעטונג פיר טארנאוו פון דער „ניו־יארקער אונטערנאציאנאלער ביבליאטהעק"
האט איבער־נומען די פירמא:

SALAMON NEUMAN, TARNOW
Buchhandlung.

אילוסטרירטע קאטאלאגען גראטיס און פראנקא.

געהער עהל

פונ'ם בערירמטען אבערשטאבמא־צט און פיזיקוס דר. ג. שמידט בעזייטינט שנעל און גרינדליך טויבהייט אויער־פלוס אויער־ושימען און שווער־הע־ינקייט אפילו' ביי פעראלטעטע פעלע
צו בעציהען א 4 קראנען די פלאש מיט געברויכס־אנווייזונג דורך די
Apothke H. RUBEL
vorm. S. Rucker, Lemberg

·Cacao·
Hoff

Marka ochronna

Przewyższa wszystkie dotychczasowe marki
Jana Hoffa fabryka czekolady i kakao. WIEDEŃ-STADLAU.

Kluge Eheleute

bestellen sofort gegen Einsendung von nur 60 Heller in Briefmarken das Buch Ehe u. Liebe ohne Kinder, durch Frau

Hiller, Leipzig-Li., 22.

Für Wien-Reisende!

Hotel Nordwestbahn

Wien II, Taborstr. 47

(beim Nordwest u. Nordbahnhof) empfiehlt schöne, reine Zimmer um K. 2·50 8 Min. vom Stadtzentrum. Alle Auskünfte im Hause.

Zimmermann, Besitzer.

50—60 K.

wöchentlichen Nebenverdienst

können Herren und Damen durch Übernahme einer Vertretung in patentierten Bureauartikeln und Neuheiten verdienen.

Prospekte 30 Heller in Marken.

Näheres: **Versandtgeschäft B. Weinberg Sadogóra Bukowina.**

Bettnässen!

Befreiung sofort, Alter und Geschlecht angeben. Auskunft umsonst. **Institut Aeskulap Nr. 476 Regensburg** in Bayern.

„VLAHOV"

najlepsza hygieniczna specyalność światowej sławy, o cudownie wzmacniającem działaniu na żołądek.

„MARASCHINO CREME"

przewyższa wobec swej doskonałości wszystkie pod tą nazwą wyrabiane likiery,

dostarcza:

R. VLAHOV, Zara w Dalmacyi.

Zastępca dla Galicyi i Bukowiny

ALOJZY GROBLER

Dom komisowy w Krakowie. Telefon Nr. 518.

Reparaturen

von

Nähmaschinen

aller existierenden Systeme

Elektrischer-Glocken —

übernimmt

zu billigen Preisen

Erwin Fuchs

Elektro-Mechanische-Anstalt- und technische Niederlage.

Krakau, Senackag. 10.

Provinz-Aufträge werden promptest effektuirt.

Zeidijje

„ZEÏDIJJE"

Das goldene Buch der Schönheitspflege

Verfasst von Ph. **MR. GUSTAV PROCHE**

Inhalt:

1. Vorwort.
2. Was ist die Schönheit?
3. Was nennt man Schöhnheitspflege?
4. Jede Dame kann schön werden.
5. Systematische Schönheitspflege.
6. Wie die Orientalin die Schönheitsmittel gebraucht.
7. Ueppiger Haarwuchs.
8. Behandlung spröder, struppiger Haare,
9. Pflege der Augenbrauen und Wimper.
10. Haarfarbe schwarz.
11. Tägliche Mund- und Zahnpflege.
12. Gutachten.

Versand diskret gegen Vorauseinsendung von 60 H. (auch in Briefmark.) portofrei durch:

Parfumerie ORIENTALE
GUSTAVE PROCHE
BRČKA · BOSNIE

ОРИЈЕНТАЛСКА ПАРФИМЕРИЈА
Густав Проxе, Брчко-Босна

Pierwszy krajowy, hurtowny i częściowy
Skład Gramofonów
Józefa Wekslera

we Lwowie	w Krakowie
Sykstuska 2	Grodzka 71
Telefon 2033/II	obok Wawelu

poleca swoje stanowczo bez szmeru najlepiej grające Gramofony, oraz płyty z marką »Piszący Aniołek«, uznane przez pierwszorzędnych znawców za najlepsze i najtrwalsze.

Odznaczona na Wystawie Jubileuszowej we Lwowie w październiku 1908. najwyższem odznaczeniem **Grand Prix**

Cenniki darmo i opłatnie.

20.000 płyt polskich, ruskich i żydowskich zawsze na składzie. **20.000**

KORZYSTNA WYMIANA PŁYT

Części składowe i warsztaty reparacyjne na miejscu

Gramofon koncertowy z 10 płytami 60 K.

Przeróbka lub zamiana Pathéfonów na gramofony, oraz wielki wybór Pathéfonów i płyt.

Jeneralne zastępstwo
Towarzystwa Ack. Gramofonów
z marką »PISZĄCY ANIOŁEK«

Zjedn. austr. akc. towarzystwo żeglugi parowej
„AUSTRO-AMERICANA"

Regularny i bezpośredni

ruch z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Rozkład jazdy:

z Tryestu do Nowego Yorku
1910

Oceania« . . . . 1 stycznia	»Oceania« . . . . . . 19 lutego
Argentyna« . . . . 15 »	«Argentyna« . . . . . 5 marca
Martha Washington« . . 27 »	»Martha Washington« . 12 marca
Alice« . . . . 5 lutego	

z Tryestu do Argentyny przez Rio de Janeiro
1909

»Francesca« . . . . 23 grudnia	»Atlanta« . . . . 31 grudnia

1910

Laura« . . . . 20 stycznia	»Columbia« . . . . 8 marca
Sofia Hohenberg« . . . . . 10 lutego	

Zmiany zastrzega się.

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny i sprzedaż kart okrętowych
GOLDLUST i SKA.
Kraków, ul. Lubicz 7. (naprzeciw dworca kolej.)— Lwów, ul. Na Błonie l. 2. jakoteż wszystkie prowincyonalne ajencye.
BIURO SPEDYCYJNO-KOMISOWE.

יודישע געזעלשאפט—רייזע נאך פאלעסטינא.

מיט בעריהרונג פאן יאפפא, ירושלים, חברון, חיפא, טבריה, צפת, כפר מירון אונד דען יודישען קאלאניען. אונטער דער רעליגיעזען לייטונג עהרווירדען דעס הערן בודאפעסטער ארטה. אבעדראבינער ר׳ קאפל רייך (בודא־פעסט. IV מא־ענגאסע נו׳ 7) שטרענג ארטה. ריטועללע פערפפלעגונג. זעהר ערמעסיגטע בעטהייליגונגס־פרייזע. מיט פראגראם אונד נעהע׳ען אויסקינפטען ריענט בערייטוויללינסט די רעליגיעזע לייטונג:

Budapest, VI. Mohrengasse Nr. 7.

אונד די טעכנישע לייטונג:

Reiseabtheilung der Budapest-Josefstadter Bank & Sparcassa Actien Gesellschaft, Budapest, VIII Josefsring Nr. 31 (b.).

Annonzen-Expedition, Reklame-Bureau
„PRINCIPIA"
Krakau, Markagasse 21.
Alleinige Inseratenaufnahme
für das Tagblatt: „Naprzód" und „Der Tag"
Die Wochenblätter: „Prawo Ludu", „Jüd.-Illustr. Zeitung" und „Konzert-Anzeiger"

העברעאיש לערנע!
מיט יודישער אונטעררינטספראכע

איך בעעהרע מיך דעם ס. ט. פובליקום אנצוציינען, אז איך האב אויף פערלאנגען פון הינדערטער שילער, מיינע העברעאישע אונטעררינטס בריעף, צום גרינדליכען ערלערנען פון די העברעאישע שפראכע אויך אין **יודישער אונטעררינטספראכע** אויסגעארבייט.
דורכנעהמענדיג אלע מיינע 32 אונטעררינטסבריעף בעהערשט מען די העברעאישע שפראכע פאלקאמען, צו קענען לעזען די העברעאישע ליטעראטור, בעהערשען דיא גראמאטיק, און קענען שוין שרייבען און רעדען העברעאיש.
א פראספעקט אומזיסט, מוזל אבער אויסדריקליך פערלאנגען א יודישען אדער א דייטש־שען. א פראבע בריעף מיט יודישער אונטעררינטספראכע 1,20 K. פון אויסלאנד אויך אין מארקען.

S. Walkowski, Krakau, Miodowa 16 Postfach 119

Denjenigen Damen, welche an den Gebrauch eines Puders gewohnt sind, empfehle ich als das Vollkommenste was in dieser Hinsicht existiert,

Grolich's Flora Puder.

Derselbe wird von der höchsten Aristokratie und dem Adel von Österreich und Deutschland gebraucht und liegen mir viele sehr schmeichelhafte Anerkennungen vor. — Der Flora Puder ist der zarteste, feinste und samtweichste Tages- und Abendpuder. Flora Puder ist nicht bleihältig, daher vollkommen unschädlich, festhaftend und für das geübteste Auge unkennbar. Grolichs Flora Puder wurde bei der Pariser Ausstellung 1889 mit der Goldenen Medaille preisgekrönt. An der Prüfung und Preiszuerkennung nahmen die grössten und hervorragendsten Koryphäen der Wissenschaft teil und kein anderes Fabrikat erzielte diese hohe Auszeichnung. Preis eines hocheleganten Cartons K 1·— und 1·60. Vorrätig weiss, rosa und gelblich.

Gebrauchsweise: Flora Puder wird am vorteilhaftesten mit einer Quaste oder Baumwolle aufgetragen und mit einem Stückchen Flanel oder Rebleder gut verrieben. Ist der Teint sehr trocken, so verreibe man vorher am Gesichte gleichmässig ein wenig Creme Grolich, wische dasselbe noch mit einem Tuche ab, so dass nur eine Spur von Fett am Gesichte zurückbleibt, und trage dann den Puder, wie bereits erwähnt, auf. Der Effekt wird ein prachtvoller und zufriedenstellender sein.

Blasse Damen und Herren

erhalten durch Anwendung von

Grolichs' Rydyol (vormals Grolich's Rosentau genannt)

zart angehauchte Wangenröte. Man giesst davon einige Tropfen auf einen kleinen Schwamm und verreibt ihn auf den Wangen. Nach einmaliger Anwendung erscheint ein zarter hellrosa Ton.

Nach mehrmaligem Auftragen wird derselbe dunkler und wirkt besonders für den Abend effektvoll. Man kann also nach Belieben sich hellere oder dunklere Wangenröte geben, ohne im mindesten befürchten zu müssen, dass Grolich's Rydyol die Haut angreift, weil er absolut unschädlich ist, Grolich's Rydyol ist festhaftend, nur durch Waschen zu entfernen und sparsam im Gebrauch.

Beim Ankauf achte man auf meine Firma, da es schon wertlose Nachahmungen gibt. Preis einer grün gesiegelten Originalflasche K. 1·80 (Porto extra). Versandstelle, wohin Bestellungen zu adressieren sind:

Generaldepot in der **Engeldrogerie** von **Joh. Grolich** k. k. Privilegiums-Inhaber in **Brünn**, Mähren.

In Drohobycz bei E. Šafrin, Apotheker
„ Lemberg, S. Rucker's Apotheke,
„ Al. Hübner, Drogerie.
„ Krakau, Wiktor Redyk, Apotheker.
„ Czernowitz, Schmidt & Fontin, Drogerie.
„ Podwloczyska, Maurycy Zimmermann, Drogerie.
„ Żurawno, Jos. Kurzrock, Apotheke.
„ Suczawa, Carl Sternberg, Drogerie.
„ Stanislau, A. Wojciechowsky, Drogerie.
„ Przemyśl, F. Wojciechowsky, Drogerie.

Nie wieder!

wechsle ich mit meiner Seife, seit ich Bergmann's Steckenpferd-Lilienmilchseife (Marke Steckenpferd) von Bergmann & Co., Tetschen a. E., im Gebrauch habe, da diese Seife allein die wirksamste aller Medizinalseifen gegen Sommersprossen sowie zur Pflege eines schönen, weichen und zarten Teints bleibt. Das Stück zu 80 H. erhältlich in allen Apotheken, Drogerien und Parfümeriegeschäften etc.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie